

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 16.2.2012.
COM(2012) 55 final

BALTĀ GRĀMATA

Atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju programma

(Dokuments attiecas uz EEZ)

{SWD(2012) 7 final}

{SWD(2012) 8 final}

BALTĀ GRĀMATA

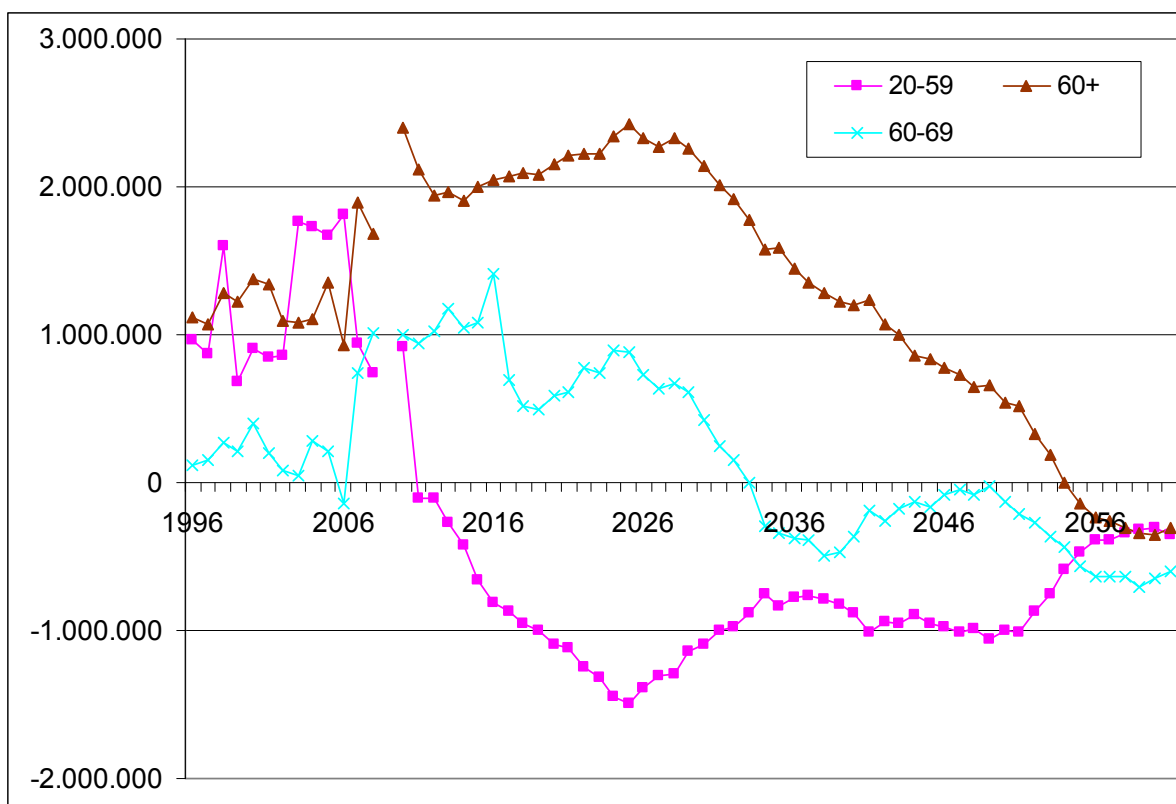
Atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju programma

(Dokuments attiecas uz EEZ)

1. IEVADS

Novecojoša sabiedrība ir galvenā pensiju sistēmu problēma visās dalībvalstīs. Ja vien sievietes un vīrieši, viņu mūža ilgumam pagarinoties, neturpinās arī ilgāk strādāt un uzkrāt priekš pensionēšanās, nebūs iespējams garantēt pensiju atbilstību, jo nepieciešamais izdevumu pieaugums nebūs ilgtspējīgs. Paredzēts, ka laikā līdz 2060. gadam paredzamais dzīves ilgums vīriešiem piedzimstot pieaugs par 7,9 gadiem un sievietēm – par 6,5 gadiem salīdzinājumā ar 2010. gadu. Un šī problēma nav aiz kalniem, tagad, kad demogrāfiskā sprādziena paaudze pensionējas un strādājošo skaits Eiropā sāk samazināties, risinājuma meklēšana ir mūsu ziņā. Tas atspoguļojas ikgadējā aptuveni divu miljonu cilvēku lielā pieaugumā vecuma grupā virs 60 gadiem, kas ir gandrīz divreiz vairāk nekā 1990. gadu beigās un 2000. gadu sākumā. Turpretim cilvēku skaits darbaspējīgā vecumā (20-59) turpmākajās desmitgadēs katru gadu saruks (1. diagramma).

1. diagramma. Sabiedrības izmaiņas pagājušajā gadā, ES-27, 1996.–2061.

Avots : *Europop 2010 un demo_pjangroup.*

Paredzamā dzīves ilguma palielināšanās apvienojumā ar demogrāfiskā sprādziena paaudzes aiziešanu pensijā izraisīs tālejošas ekonomiskas un budžeta sekas ES, samazinot ekonomikas izaugsmes potenciālu un radot spiedienu publisko finanšu jomā.

Esošā finanšu un ekonomikas krīze vēl vairāk pasliktina minētās prognozes. Visās pensiju sistēmās garantētu pensiju sniegšanu apgrūtina gausa ekonomikas izaugsme, budžeta deficīts un parādu nasta, finanšu stabilitātes trūkums un zemi nodarbinātības rādītāji. Lejupslīde nodarbinātības rādītājos ietekmē paaudžu solidaritātes pensiju shēmas, un tādējādi ir mazākas pensiju iemaksas. Sarūkoša aktīvu vērtība un samazināta peļņa ietekmē fondētās shēmas.

Tādējādi patlaban vairāk kā jebkad agrāk ir svarīgi izstrādāt un ieviest visaptverošas stratēģijas, lai pielāgotu pensiju shēmas mainīgajiem ekonomikas un demogrāfiskajiem apstākļiem. Izmaiņas ir vērienīgas, bet pārvaramas, ja vien tiek ieviesta pareiza politika. Eiropas izaugsmes izredžu uzlabošanai ir būtiski veikt pensiju sistēmu un pensionēšanās ieradumu reformu, un dažās valstīs tā ir steidzami jāiekļauj pašreizējā rīcībā, lai atjaunotu uzticību valsts finansēm.

Dalībvalstu ekonomikām un sabiedrībai arvien vairāk integrējoties, valsts pensiju politikas un reformu veiksmei vai neveiksmei ir arvien lielāka rezonanse aiz valsts robežām, jo īpaši ekonomiskajā un monetārajā savienībā. Sociāli un ekonomiski veiksmīgas Eiropas pastāvēšanai svarīgās pensijas un arvien pieaugošs nacionālo pensiju politikas pārrobežu ietekmes risks nozīmē, ka pensijas aizvien biežāk kļūst par ES kopīgu rūpju objektu. Veiksmīgas pensionēšanās reformas dalībvalstīs ir būtisks faktors, kas nosaka ekonomiskās un monetārās savienības stabilu darbību un kas ietekmēs Eiropas spēju sasniegt divus no pieciem stratēģijas "Eiropa 2020" mērķiem – palielināt nodarbinātības rādītājus līdz 75 % un samazināt uz nabadzības robežas esošo cilvēku skaitu vismaz par 20 miljoniem.

Šajā Baltajā grāmatā atspoguļoti galvenie apsvērumi par pensiju sistēmās sastopamajām problēmām, kā arī sniegta programma, lai ilgtermiņā nodrošinātu atbilstīgas, drošas un noturīgas pensijas, radot apstākļus sievietēm un vīriem augstiem darbaspēka līdzdalības rādītājiem visā mūža garumā un uzlabojot iespējas veidot drošus papildpensiju uzkrājumus. Baltajā grāmatā ierosināti tālākie Eiropas līmeņa politikas virzieni un iniciatīvas, ar kuru palīdzību ES var atbalstīt valsts politikas veidotājus viņu centienos risināt reformu vajadzības, jo īpaši tās, kas atzīmētas Gada izaugsmes pētījumos (*Annual Growth Surveys*) par 2011. gadu un 2012. gadu, kā arī norādītas 2011. gada konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos.

Šajā Baltajā grāmatā atspoguļoti arī plaša mēroga apspriešanās rezultāti. Minētā apspriešanās tika ierosināta Zaļajā grāmatā "Ceļā uz atbilstīgām, noturīgām un drošām Eiropas pensiju sistēmām"¹. Uz minēto Zaļo grāmatu atsaukušies simtiem ieinteresēto personu, kā arī Eiropas Parlaments, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja un Reģionu komiteja, un pauduši cerību, ka pensiju jautājumi tiks visaptveroši un saskaņoti risināti ES līmenī.

2. PAŠREIZĒJO PENSIJU SISTĒMU PROBLĒMAS

Pensiju sistēmu noturība un atbilstība ir atkarīga no tā, cik daudz minētās pensiju sistēmas balstās uz iemaksām, nodokļiem un strādājošo uzkrājumiem. Finansēšanas kārtība, nosacījumi par tiesībām un darba tirgus apstākļi jāaskaņo tā, lai panāktu līdzsvaru starp iemaksām un

---

¹ COM(2010) 365 galīgā redakcija, 7.7.2010.

izmaksājamajām summām, kā arī starp aktīvi nodarbināto ieguldītāju skaitu un pensijā esošo saņēmēju skaitu.

2.1. Pensiju sistēmu finansiālās stabilitātes nodrošināšana

Pensijas veido ļoti lielu un arvien augošu daļu no publiskajiem izdevumiem: patlaban vairāk nekā 10 % no IKP, kas 2060. gadā ES kopumā iespējams var pieaugt līdz 12 ½ %². Taču valsts pensiju izdevumu diapazonam patlaban esot no 6 % no IKP Īrijā līdz 15 % Itālijā, valstis atrodas diezgan atšķirīgās situācijās, lai gan tās saskaras ar līdzīgiem demogrāfiskiem jautājumiem.

Pēdējā desmitgadē panākts ievērojams progress pensiju kārtības reformēšanā. Lielākā daļa dalībvalstu pielāgojušas pensiju sistēmas, lai tām būtu ilgtspējīgāki pamati un lai tās varētu pārdzīvot gaidāmās demogrāfiskās pārmaiņas. Tas īstenots, liekot lietā reformas, kas paredzētas, lai panāktu sistēmas parametru atbilstību fiskālai ilgtspējībai, vai arī izmantojot strukturālas reformas, piemēram, pāreja no garantētu ienākumu shēmas uz garantētu iemaksu shēmu vai obligātā fondētā pensiju līmeņa izveide.

Tomēr daudzos gadījumos nepieciešamas papildu reformas, un finanšu un ekonomikas krīze apgrūtinājusi demogrāfisko jautājumu risināšanu, kā arī dažās pensiju shēmās norādījusi uz papildu trūkumiem. Tādējādi daudzās dalībvalstīs līdztekus centieniem kāpināt nodarbinātības līmeni un ražību būs jāveic neizbēgama turpmāka izdevumu pielāgošana. Saskaņā ar Stabilitātes un izaugsmes pakta finanšu pamatnostādņēm stingri jāīsteno uzticama fiskālā stratēģija, ņemot vērā pensiju reformu īstenošanas neto izmaksas. Kas attiecas uz sabiedrības novecošanas problēmu, Stokholmas Eiropadomes sanāksmē 2001. gadā tika noteikta triju virzienu stratēģija, kurā ietilpst: i) valsts parāda mazināšana, ii) nodarbinātības, jo īpaši attiecībā uz vecākiem darba ņēmējiem, un ražības palielināšana un iii) sociālās nodrošināšanas sistēmu reforma. Sabiedrības novecošanas izraisītu problēmu risināšanai paredzētā trīs virzienu stratēģija nesēn tika papildināta vispārējās stratēģijas "Eiropa 2020" kontekstā, un ar Zaļo grāmatu par pensijām tika aizsāktas debātes par visaptverošu pieeju nolūkā sniegt atbilstīgus, noturīgus un drošus pensijas ienākumus.

2.2. Pensijas ienākumu atbilstības saglabāšana

Pensijas, lielākoties no valsts shēmām, ir galvenais ienākumu avots gados vecākiem Eiropas iedzīvotājiem, kas ir būtiska un arvien pieaugoša ES sabiedrības daļa (120 miljoni jeb 24 %). Pensiju sistēmu pamatmērķis ir sniegt atbilstīgus pensijas ienākumus un ļaut vecākiem cilvēkiem baudīt cilvēka cienīgu dzīvi un ekonomisku neatkarību, kā arī pensijas ir automātisks stabilitātes garants. Lielās līnijās ES tas ir sasniegts, lai gan ir saglabājušas būtiskas nepilnības. Par 65 gadiem vecāku cilvēku ienākumi ir teju 94 % no vidējā visas sabiedrības rādītāja³, tomēr apmēram 22 % sieviešu, kas vecākas par 75 gadiem, atrodas zem nabadzības sliekšņa⁴.

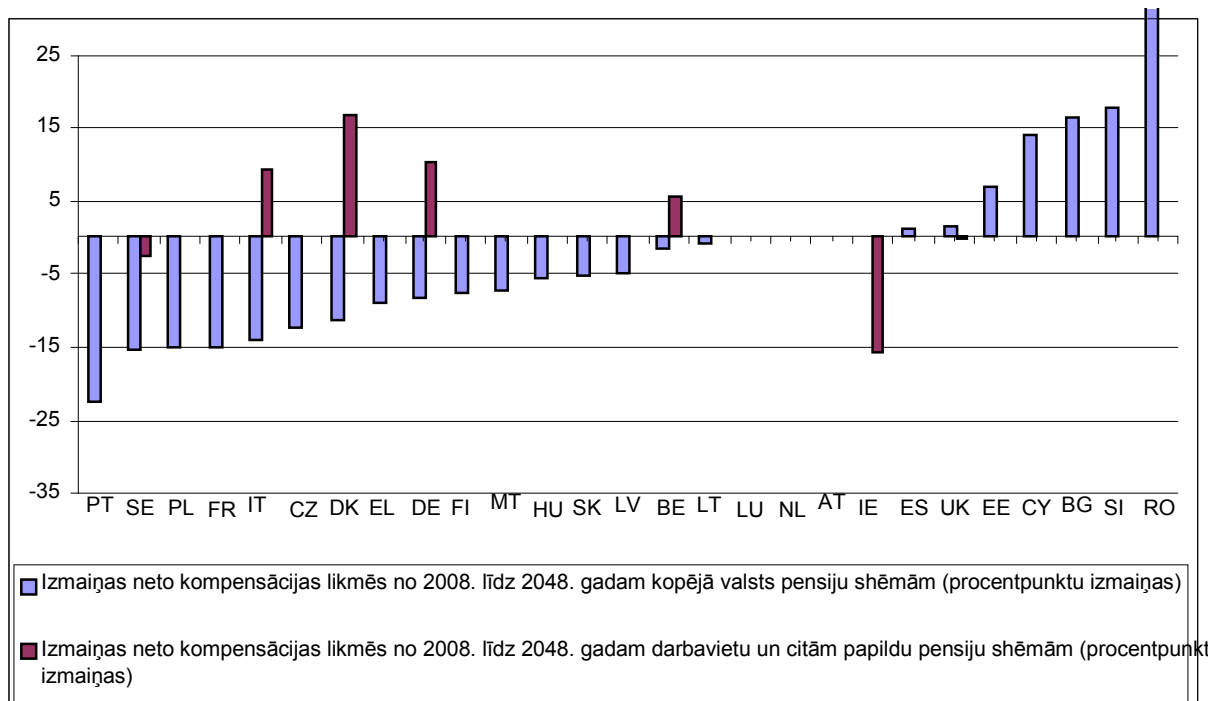
² Atjauninātas ilgtermiņa prognozes paredzēts publicēt 2012. gada ziņojumā par novecošanu 2012. gada maijā. Sākotnējie aprēķini liecina, ka nesenās papildu reformas, kas vairākās dalībvalstīs tika īstenotas kopš 2009. gada ziņojuma par novecošanu publicēšanas, ir veiksmīgi samazinājušas ar pensijām saistīto izdevumu pieaugumu nākotnē.

³ Eurostat, EU-SILC 2009. gada dati. Par 65 gadiem vecāku cilvēku pielīdzinātie faktiskie ienākumi kā % no visas sabiedrības faktiskajiem ienākumiem ES27 dalībvalstīs. Dalībvalstīs šis rādītājs svārstās no aptuveni 70 % līdz vairāk nekā 100 %.

⁴ Eurostat, EU-SILC 2009. gada dati.

Lai gan jaunākās valsts pensiju reformas ir uzlabojušas vai saglabājušas aizsardzību pret nabadzību, lielākā minēto reformu daļa nākotnē radīs zemākas kompensācijas likmes (pensijas attiecībā pret iepriekšējiem ienākumiem) (2. diagramma).

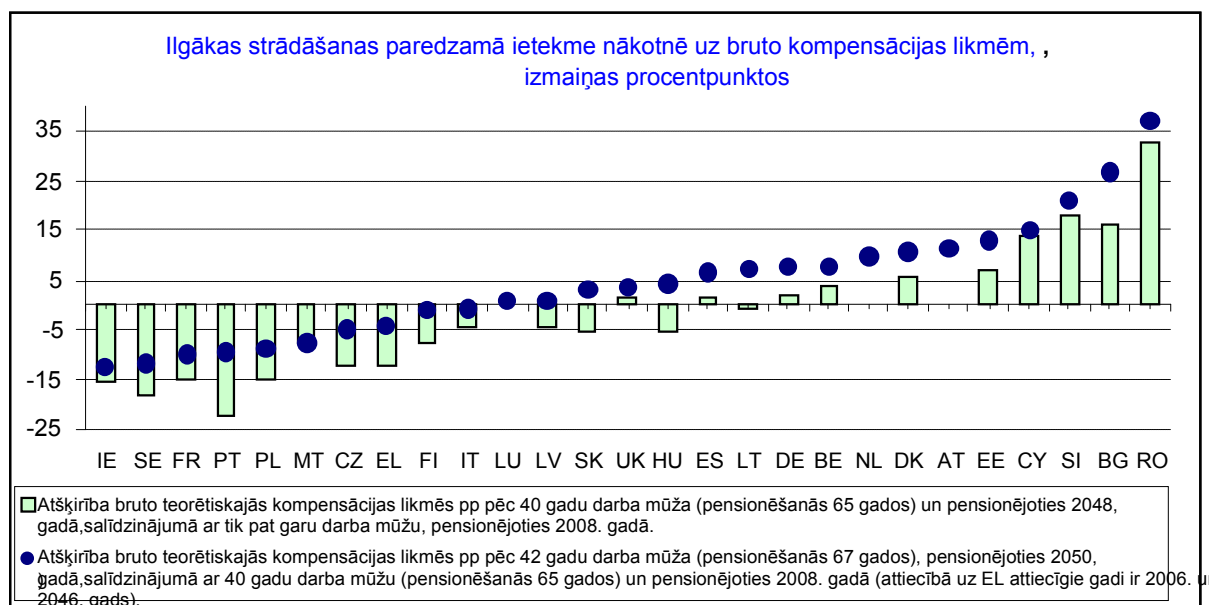
2. diagramma. Paredzētās kompensāciju likmju izmaiņas valsts pensiju shēmās un papildu pensijas shēmās no 2008. gada līdz 2048. gadam (procentpunktos).

Avots: Sociālās aizsardzības komitejas *Indicator Sub Group (ISG)* apakšgrupas pētījums par 2008-2048. gada teorētiskajām kompensācijas likmēm.

Tomēr gaidāmais samazinājums kompensāciju likmēs ir balstīts uz pieņēmumu par nemainītu pensionēšanās vecumu. Strādājšana līdz lielāka vecuma sasniegšanai var palīdzēt saglabāt vai pat palielināt nākotnes kompensācijas likmes. Šis iznākums ir attēlots 3. diagrammā, kurā salīdzinātas bruto kompensācijas likmes, ko saņem cilvēki, kas patlaban pensionējas 65 gadu vecumā pēc 40 nostrādātiem darba gadiem, ar kompensācijas likmēm, ko nākotnē saņems cilvēki, kas pensionēsies lielākā vecumā (67 gados pēc 42 nostrādātiem gadiem, pieņemot, ka visi pārēji parametri ir tādi paši) (3. diagramma).

3. diagramma. Ilgākas strādāšanas paredzamā ietekme uz izmaiņām kompensācijas likmēs no 2008. līdz 2048. gadam.

Avots : ISG pētījums par 2008-2048. gada teorētiskajām kompensācijas likmēm

Papildu pensijas uzkrājumi var arī palīdzēt nodrošināt atbilstīgas kompensācijas likmes nākotnē⁵. Dažas valstis ir ieviesušas pasākumus, kas papildina esošās valsts paaudžu solidaritātes pensiju shēmas ar privātām fondētām shēmām, bet vairākās dalībvalstīs vēl ir daudz darāmā papildpensiju uzkrājumu veidošanas iespēju jomā. Taču tādēļ nepieciešams, lai fondētās privātās pensiju shēmas kļūtu drošākas un rentablākas, kā arī savietojamākas ar elastīgiem darba tirgiem un mobilitāti.

Dažās valstīs krīze skaidri norādīja, ka jāuzlabo priekšfinansētu fondēto pensiju shēmu spēja mazināt riskus un mīkstināt triecienus. Arī lejupslīde un tai sekojošā publisko finanšu stāvokļa pasliktināšanās atklāja vājās vietas dažu dalībvalstu centienos veidot obligātās privātās pensiju shēmas.

2.3. Sieviešu un vecāku darba ņēmēju līdzdalības palielināšana darba tirgū

Novecošanas problēmu bieži vien attēlo, izmantojot vecumatkarības koeficienta divkāršošanos (par 65 gadiem vecāka sabiedrība attiecībā pret sabiedrības daļu vecumā no 15 līdz 64 gadiem) no 26 % 2010. gadā līdz 50 % 2050. gadā. Taču patiesā problēma ir ekonomiskās slodzes koeficients, kuru izsaka kā *bezdarbnieku un pensionāru procentuālo daļu no nodarbinātajiem*. Ja Eiropa sasniegs stratēģijā "Eiropa 2020" noteikto mērķi –70 % nodarbinātības līmeni vecuma grupā no 20 līdz 64 gadiem un turpinās progresēt laikposmā no 2020. gada līdz 2050. gadam, ekonomiskās slodzes koeficients palielināsies no pašreizējā 64 % līmeņa līdz 79 % 2050. gadā⁶.

⁵ Papildu pensijas uzkrājumus ietilpst darbvietas pensija un personīgā pensija, dzīvības apdrošināšana un citi aktīvu uzkrājumu veidi, kurus var izmantot dzīves līmeņa nodrošināšanai pēc aiziešanas pensijā. Turklāt pastāv instrumenti (piemēram, reversais hipotekārais kredīts, kas ļauj cilvēkiem konvertēt aktīvus (pārsvārā mājokli) papildu pensijas ienākumos.

⁶ Aprēķins balstīts uz Austrijas federatīvās nodarbinātības palātas Vīnē slodzes līmeņa kalkulatoru. Ekonomiskās slodzes koeficientu definē kā pensionāru skaitu (tostarp pirmstermiņa pensionēšanās, invaliditāte) un bezdarbnieku skaitu attiecībā pret nodarbināto cilvēku skaitu. Galvenie pieņēmumi

Daudzās valstīs ir vieta izaugsmei attiecībā uz nākotnes pensiju sistēmas atbilstības un noturības uzlabošanu, paaugstinot nodarbinātības rādītājus, un tas neattiecas tikai uz vecākajām vecuma grupām, bet arī grupām ar zemāku nodarbinātības līmeni, piemēram, sievietēm, migrantiem un jauniešiem. ES nodarbinātības mērķu sasniegšana un tāda paša līmeņa panākšana kā vislabākos sniegumu uzrādījušajās valstīs varētu gandrīz vai neitralizēt novecojošās sabiedrības ietekmi uz pensiju īpatsvaru IKP.

Pensiju sistēmas ietekmē pensionēšanās ieradumus un tādējādi arī darbaspēka piedāvājumu un ekonomiskās slodzes koeficientu. Būtiski parametri ir parastais vai pirmstermiņa pensionēšanās vecums. Patlaban cilvēki vienu trešdaļu no savas pieauguša cilvēka mūža pavada būdami pensijā un, politikai nemainoties, šī daļa pieaugs atbilstoši paredzamā dzīves ilguma palielinājumam nākotnē. Turklāt pirmstermiņa aiziešanas iespējas no darba tirgus ES 2010. gadā sekmējušas vecāku darba ņēmēju (vecumā 55–64) nodarbinātības līmeņa samazināšanu zem 50 %. Taču šis ES kopējais skaitlis slēpj lielas atšķirības starp dalībvalstīm, sākot no 30,2 % Maltā līdz 70,5 % Zviedrijā (skat. 4. diagrammu). Arī gados vecāku sieviešu nodarbinātības līmenis (38,6 %) ir krietni zemāks nekā vīriešiem – (54,6 %).

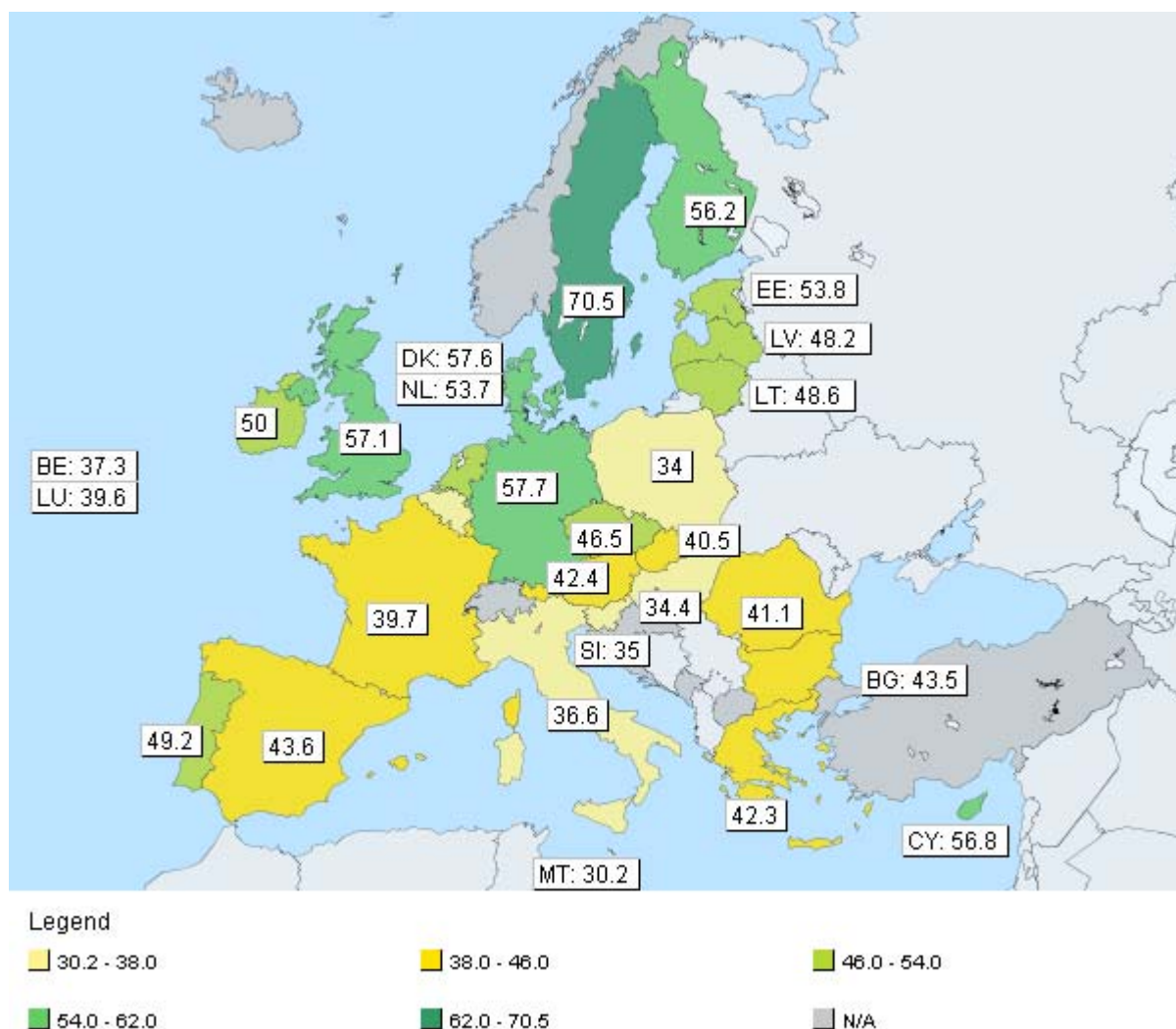
Tomēr pēdējo desmitgažu tendence pensionēties pirms termiņa ir pavērsta pretējā virzienā. ES-27 nodarbinātības līmenis vecuma grupā no 55 līdz 64 gadiem palielinājās no 37,7 % 2001. gadā līdz 46,3 % 2010. gadā. Turklāt dalībvalstīs jau pieņemtās pensiju sistēmas reformas, kas laika gaitā tiks pakāpeniski ieviestas, varētu būtiski palielināt vecāku darba ņēmēju līdzdalību darba tirgū. Taču vēl ir daudz darāmā. Patlaban vēl aizvien ir pārāk maza darbaspēka līdzdalība vecuma grupās neilgi pirms pensionēšanās vecuma, un progress ir pārāk ierobežots. Noteikts pensionēšanās vecums apvienojumā ar vienkāršām iespējām agrāk aiziet no darba tirgus radīs pieaugošu nesamērību starp aktīvā darba gadiem un pensijas gadiem. Lai palielinātu līdzdalību darba tirgū, pensiju sistēmu reformām būs izšķiroša nozīme ekonomikas izaugsmes veicināšanā un droša pamata veidošanā noturīgām un atbilstīgām pensijām.

Tomēr veiksmīgas reformas, kuru mērķis ir paaugstināt pensionēšanās vecumu (tostarp pakāpeniski atsakoties no pirmstermiņa pensionēšanās shēmām) ir atkarīgas no labākām iespējām gados vecākām sievietēm un vīriešiem palikt darba tirgū. Tas paredz darba vietu un darba organizēšanas pielāgošanu, mūžizglītības veicināšanu, rentablas politikas virzienus, kuru uzdevums ir darba, privātās un ģimenes dzīves veiksmīga apvienošana, pasākumus veselīgu vecumdienu atbalstam, kā arī dzimumu nevienlīdzības un uz vecumu balstītas diskriminācijas apkarošanai. Turklāt šādu reformu politiska pieņemšana būs atkarīga no tā, vai šādas reformas tiks uzskatītas par taisnīgām. Tādēļ jāņem vērā, ka darbaspējas, kā arī spēja atrast darbu, katram indivīdam ir ļoti atšķirīgas, un ka paredzamais dzīves ilgums un veselības stāvoklis 60 gadu vai 65 gadu vecumā manuālā darba veicējiem, kuri darbu sāka jauni, parasti ir sliktāks.

2050. gadam: nodarbinātības līmeņa pieaugums vecuma grupā 20–64 sasniegs 79,6 % (šāds nodarbinātības līmenis tika sasniegts 2008. gadā trijās valstīs ar vislabākajiem rādītājiem – SE, DK, NL). Dati: darba spēka apsekojums, 2009. gada ziņojums par novecošanu, *Europop 08*.

4. diagramma. Vecāka gadagājuma darba ņēmēju (55–64) nodarbinātības līmenis ES dalībvalstīs 2010. gadā.

Avots : *ESTAT*

2.4. Dalībvalstu un ES nozīme pensiju sistēmās

Dalībvalstis ir primāri atbildīgas par savu pensijas sistēmu izstrādi atbilstoši valdošajiem apstākļiem. Tomēr Līgumā par Eiropas Savienības darbību noteikts, ka ES atbalsta un papildina dalībvalstu darbību sociālās aizsardzības jomā (153. pants), kā arī ņem vērā atbilstīgu sociālās aizsardzības līmeni, nosakot un īstenojot savu politiku (9. pants).

Daudzas ES kompetences un politikas darbības ietekmē valstu pensiju sistēmas un politikas virzienus. Līdz šim ES diezgan sadrumstaloti risinājusi ļoti konkrētus ar pensijām saistītus jautājumus, piemēram, atceļot šķēršļus attiecībā uz personu brīvu pārvietošanos, nosakot, kā privātu pensiju sniedzēji var gūt labumu no iekšējā tirgus, veicinot dzimumu līdztiesību, apkarojot diskrimināciju un pārraugot fiskālo ilgtspējību. Ņemot vērā ar pensijām saistīto makroekonomisko, sociālo un nodarbinātības jautājumu vērienu un savstarpēju saistību, nepieciešams īstenot visaptverošāku pieeju.

ES rīcībā ir plašs politikas instrumentu klāsts, lai palīdzētu dalībvalstīm panākt atbilstīgu pensijas nodrošināšanu. Komisija 2010. gadā pieņemtajā Zaļajā grāmatā par pensijām uzsvēra

pensiju jautājumu visaptverošas risināšanas nozīmību, kā arī sinerģiju optimizācijas svarīgumu visās politikas jomās. Stratēģija "Eiropa 2020" un Eiropas Līmeņa ekonomiskās pārvaldības stiprināšana nodrošina stiprāku struktūru, kurā kritiski izvērtēt pensiju sistēmas. Tādējādi tiek atzīts, ka pensijas, kurām ir vitāla nozīme daudzu ES pilsoņu dzīvē, ir arī viena no lielākajām sabiedrības izdevumu pozīcijām un tāpēc atrodas kopīgā dalībvalstu redzes lokā. Papildus ciešai sadarbībai ar dalībvalstu valdībām (jo īpaši Sociālās aizsardzības komitejā (SAK), Ekonomikas politikas komitejā (EPK) un Nodarbinātības komitejā (EMCO)) ir svarīgi nodrošināt, lai diskusijās par to, kā panākt atbilstīgas, noturīgas un drošas pensijas, varētu piedalīties arī citas – nevalstisko struktūru ieinteresētās personas.

Šajā Baltajā grāmatā ir ievērotas dalībvalstu atbildības jomas. Tās mērķis ir pielāgot ES politikas instrumentus, lai tie sniegtu labāku atbalstu pensiju reformu centieniem dalībvalstīs, un tajā ierosināts abpusēji stiprinošu iniciatīvu kopums, sākot no tiesību aktiem attiecībā uz finanšu stimuliem līdz politikas koordinācijai un progresa uzraudzībai virzībā uz kopējiem mērķiem integrētā un visaptverošā stratēģijā "Eiropa 2020".

3. NEPIECIEŠAMĪBA REFORMĒT PENSIJU SISTĒMU

Pensiju politikas uzdevums ir izveidot finansiāli ilgtspējīgu sistēmu, lai varētu sasniegt pensiju sistēmas pamatmērķi, proti, sniegt atbilstīgus pensiju ienākumus un nodrošināt vecākiem cilvēkiem cilvēka cienīgu dzīvi un ekonomisku neatkarību.

Komisijas Gada izaugsmes pētījumos (AGS) par 2011. gadu⁷ un 2012. gadu⁸ uzsvērti galvenie pensiju reformu virzieni, kas sniedz ieguldījumu izaugsmi veicinošā fiskālajā konsolidācijā un nodrošina atbilstīgas un noturīgas pensijas. Lai sasniegtu šos mērķus, AGS akcentēja to, cik nozīmīga ir labāka līdzsvara nodrošināšana starp darbā un pensijā pavadītajiem gadiem,

kā arī papildpensijas uzkrājumu veicināšanas svarīgumu. Komisija jo īpaši ieteica:

- a) piesaistīt pensionēšanās vecumu paredzamā dzīves ilguma palielinājumam;
- b) ierobežot piekļuvi pirmstermiņa pensionēšanās shēmām un citām pirmstermiņa aiziešanas iespējām no darba tirgus;
- c) atbalstīt garāku darba mūžu, sniedzot labāku piekļuvi mūžizglītībai, pielāgojot darba vietas daudzveidīgākam darba spēkam, izveidojot nodarbinātības iespējas gados vecākiem darba ņēmējiem un atbalstot aktīvas un veselīgas vecumdienas;
- d) vienādot pensionēšanās vecumu sievietēm un vīriešiem; kā arī
- e) atbalstīt papildpensiju uzkrājumu izveidi, lai palielinātu pensijas ienākumus.

Veiksmīga pensiju reformas īstenošana atbilstoši minētajiem virzieniem ļaus rast pensiju sistēmām ilgtspējīgāku pamatu un tādējādi palīdzēt dalībvalstīm nodrošināt pilsoņiem, sasniedzot vecumu, atbilstīgus ienākumus pat daudz nelabvēlīgākā demogrāfiskā kontekstā.

---

⁷ COM(2011) 11 galīgā redakcija, 12.1.2011.

⁸ COM(2011) 815 galīgā redakcija, 23.11.2011.

Vairākās valstīs (pēdējā laikā CZ, EL, ES un IT, skat. 3. pielikumu par jaunākajām pensiju reformām) ir panākts ievērojams progress sociālās nodrošināšanas reformu jomā atbilstoši Gada izaugsmes pētījumam. Neraugoties uz to, vēl daudz kas jā dara politikas līmenī, un tas jā dara tagad. Tālāk izklāstīti nepieciešamie veiksmīgu reformu priekšnoteikumi atbilstoši AGS.

3.1. Darba mūža ilguma un pensijā pavadītā laika līdzsvarošana

3.1.1. Pensionēšanās vecuma piesaiste paredzamā dzīves ilguma palielinājumam

2011. gada jūlijā pieņemtajos konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos liela uzmanība ir pievērsta vajadzībai ilgāk paturēt vecākus darba ņēmējus darba tirgū, konkrēti, paaugstinot pensionēšanās vecumu un piesaistot to paredzamā dzīves ilguma palielinājumam. Pirmajā gadījumā reālā pensionēšanās vecuma palielināšana zināmā mērā kompensētu agrāko paredzamā dzīves ilguma pieaugumu, kas nav ņemts vērā kā faktors pensiju aprēķinos. Tad pensionēšanās vecuma piesaistīšana paredzamā dzīves ilguma palielinājumam varētu palīdzēt stabilizēt līdzsvaru starp darbā un pensijā pavadītajiem gadiem. Tam ir izšķiroša nozīme ilgtspējības nodrošināšanai nākotnē. Simulācijas Komisijas 2009. gada ziņojumā par ilgtspējību liecina par to, ka pensionēšanās vecuma paaugstināšana atbilstoši paredzamā dzīves ilguma palielinājumam varētu sniegt budžeta ietaupījumus tādā apjomā, kas pārsniegtu pusi no plānotajiem pensiju izdevumiem turpmākajos 50 gados⁹.

Dažas dalībvalstis cenšas atlikt pensionēšanos, palielinot iemaksu gadu skaitu, kas nepieciešams pilnas pensijas saņemšanai, vai arī piesaistot to paredzamā dzīves ilguma palielinājumam (piemēram, CZ, EL, FR, IT). Citas piesaista pensiju ieguvumu līmeni paredzamā dzīves ilguma palielinājumam (piemēram, PT), bet dažas saista ieguvumu līmeni ar pensijas shēmas finanšu bilanci (piemēram, DE, SE), ko ietekmēs demogrāfiskās izmaiņas un pieaugošs dzīves ilgums. Lielākā daļa dalībvalstu sniedz iespējas nopelnīt lielāku pensiju, strādājot ilgāk, ļaujot kompensēt pensiju lejupslidošo vērtību noteiktajā pensionēšanās vecumā, tādējādi saglabājot pensiju atbilstību.

Reālā pensionēšanās vecuma paaugstināšana nebūs jauniešu interešu pretnostatīšana vecākās paaudzes interesēm, bet gan to līdzsvarošana. Aktivitātes saglabāšana dažos no iegūtajiem dzīves ilguma gadiem nenozīmē, ka vecākiem cilvēkiem tiktu atņemta godam nopelnītā pensija par labu jauniešiem. Nedz arī tas nozīmē, ka vecāki darba ņēmēji saglabās savas darba vietas, kuras savādāk būtu pieejamas jaunākiem darba ņēmējiem. Dalībvalstis ar visaugstāko gados vecāku darba ņēmēju nodarbinātības līmeni uzrāda arī vienus no zemākajiem jaunatnes bezdarba līmeņiem. Ilgākā laika posmā darba vietu skaits nav noteikts, bet gan atkarīgs no kvalificēta darba spēka piedāvājuma, kas ir būtisks ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks. Vecāku, pieredzējušāku darba ņēmēju lielāka pieejamība palielinās Eiropas izaugsmes potenciālu un tādējādi radīs vairāk iespēju un labākus dzīves apstākļus gan jauniem, gan

---

⁹ Prognozes liecina, ka piesaistot pensionēšanās vecumu dzīves ilgumam, sabiedrības pensiju izdevumu rādītājs pret IKP Eiropas Savienībā kopumā līdz 2060. gadam būtu par 1,75 procentpunktiem no IKP zemāks salīdzinājumā ar pamatscenāriju, kurā paredzētais sabiedrības pensiju izdevumu pieaugums IKP ir aprēķināts kā 2,4 procentpunkti no IKP. Tādēļ, pensionēšanās vecuma un reālā pensionēšanās vecuma paaugstināšana, lai atspoguļotu dzīves ilguma palielinājumu nākotnē, sniegtu ļoti būtisku ieguldījumu progresa nodrošināšanai virzībā uz fiskālu ilgtspējību. Skatīt Eiropas Komisijas un Ekonomikas politikas komitejas (2009) "2009. gada ziņojums par novecošanu. Ekonomikas un budžeta prognozes ES-27 dalībvalstīm (2008.–2060.)", *European Economy, No 2*. un Eiropas Komisijas (2009), "2009. gada ziņojumu par ilgtspējību", *European Economy, No 9*.

veciem cilvēkiem. Labāku iespēju sniegšana visu vecumu cilvēkiem būs 2012. gada - Eiropas aktīvu vecumdienu un paaudžu solidaritātes gada - pamatuzdevums.

3.1.2. Pirmstermiņa pensionēšanās ierobežošana

Pensiju reformām, kuru mērķis ir ilgāk paturēt cilvēkus darba tirgū, jāpievērš uzmanība arī nevēlamas pirmstermiņa pensionēšanās novēršanai, kas var attiekties uz visiem darba ņēmējiem vai konkrētām profesijām.

Dažās dalībvalstīs valsts pensiju sistēma ļauj cilvēkiem ar izpildītiem iemaksu periodiem pensionēties pirms noteiktā pensijas vecuma (piemēram, AT, BE, un LU). Tādējādi pensiju reformām būtu jākoncentrējas ne tikai uz pensionēšanās vecumu, bet arī pēc iespējas uz iemaksu periodu ilgumu, kuriem jāatspoguļo pieaugošo paredzamo dzīves ilgumu. Iemaksu periodu (arī tad, ja to ilgums pieaug atbilstoši dzīves ilgumam) ņemšana vērā ļaus pensiju sistēmām sniegt taisnīgu piedāvājumu cilvēkiem, kuri agri sākuši savu darba mūžu, (parasti tie ir nekvalificēti darba ņēmēji, kuriem bieži vien ir īsāks paredzamais dzīves ilgums un sliktāks veselības stāvoklis).

Dalībvalstis dažādi reformē savas pirmstermiņa pensionēšanās shēmas. Darba ņēmējiem var būt jāuzņemas visas vai vismaz ievērojama daļa no pirmstermiņa pensionēšanās izmaksām. Darba ņēmējiem, kas veic īpaši grūtu vai kaitīgu darbu, var piedāvāt citas alternatīvas pirmstermiņa aiziešanai pensijā, piemēram, darba mobilitāti. Dažās dalībvalstīs tiek noteikti stingrāki noteikumi par tiesībām, piemēram, paaugstinot noteikto pensionēšanās vecumu. Dažas valstis vai nu samazina speciālo shēmu sniegtā labuma apjomu vai slēdz šādas shēmas. Kad pirmstermiņa pensionēšanās iespējas tiek izskaustas, ir svarīgi nodrošināt, lai attiecīgajiem indivīdiem būtu iespēja strādāt, vai arī gadījumos, kad tas nav iespējams, viņi var saņemt atbilstīgu ienākumu nodrošinājumu.

3.1.3. Atbalsts ilgākam darba mūžam

Pakāpeniska atsacīšanās no pirmstermiņa pensionēšanās shēmām un pensionēšanās vecuma paaugstināšana jāveic kopā ar pasākumiem, kas ļauj cilvēkiem ilgāk palikt darba tirgū, izmantojot atbilstošus veselības, darba un nodarbinātības pasākumus. Ja tādu nav, publisko finanšu ietekme var nedot tik lielu labumu, ja šādu reformu rezultātā, kas vērstas uz pensionēšanās vecumu, radīsies lielāks skaits tādu cilvēku, kuri paļaujas uz cita veida pabalstiem (piemēram, bezdarba, invaliditātes, sociālais atbalsts). Citādi publisko budžetu ietaupījumi tiks panākti, maksājot vecākiem darba ņēmējiem mazākas pensijas, ja tie nav spējīgi palikt darba tirgū līdz parastajam pensionēšanās vecumam. Tas var izraisīt lielāku nabadzības risku lielākā vecumā.

Lai nākotnē nodrošinātu pensiju atbilstību un noturību liela nozīme ir patiesam dalībvalstu dialogam, pulcējot vienkopus valdības, sociālos partnerus un citas ieinteresētās personas, lai veidotu vienotu izpratni par politikas virzieniem, kas rada iespējas strādāt ilgāk, vienlaicīgi nodrošinot arī solidaritāti ar tiem cilvēkiem, kuri to nespēj darīt. Tāpat arī būs svarīgi paskaidrot, ka, paredzamajam dzīves ilgumam palielinoties, strādāšana ilgāk nenozīmē, ka cilvēkiem atliks mazāk gadu, kurus pavadīt kā pensionāriem.

Svarīgāks faktors ir pirmspensijas vecuma cilvēku veselības stāvoklis, jo tas ietekmē cilvēku spējas un vēlēšanos turpināt strādāt, atbilstoši ietekmējot darba tirgu. Lai saglabātu un

maksimāli palielinātu veselīgu un ražīgu darba spēku, kas var turpināt strādāt lielākā vecumā, ir svarīgi investēt slimību profilaksē, veselīgu un aktīvu vecumdienu veicināšanā, kā arī rentablākās veselības aprūpes sistēmās.

Tas, savukārt, palīdzēs samazināt slimību izraisītu pirmstermiņa pensionēšanos, sekmēs par 55 gadiem vecāku cilvēku līdzdalības palielināšanu un daļēji atvieglos uz pensijām gulstošo smagumu.

Turpmākajos pasākumos iekļauta nepamatotu obligāto pensionēšanās vecumu pārskatīšana, veselības un drošības veicināšana darbā, piekļuves nodrošināšana mūžizglītībai, darba vietu pielāgošana vecāka gadagājuma darba ņēmēju vajadzībām un elastīgākas darba kārtības iespēju veidošana, piemēram, apvienojot nepilna laika darbu un daļējas pensijas saņemšanu. Pastāv iespējas izveidot "otro profesiju" un piemērotu "karjeras beigu" darbu. Tāpat būs svarīgi arī likvidēt bremzējošus faktorus sieviešu un vīriešu nodarbinātībai un garākam darba mūžam nodokļu atvieglojumu un atalgojuma sistēmās. Ņemot vērā būtiskās atšķirības 55–64 gadu vecu sieviešu un vīriešu nodarbinātības līmenī, visās iniciatīvās būs jāpievērš īpaša uzmanība dzimuma aspektiem ilgāka darba mūža un aktīvu vecumdienu kontekstā, tostarp pasākumiem, kas veicina darba un aprūpes atbildības apvienošanu un samazina dzimumu nevienlīdzības plaisas nodarbinātībā un atalgojumā. Eiropas Sociālajam fondam (ESF) var būt nozīmīga loma politikas veidotāju, darba devēju un darba ņēmēju spēju veicināšanā, lai mazinātu šķēršļus sievietēm un ilgākam darba mūžam, kā arī veicinātu progresu, kas nepieciešams abu dzimumu vecāku darba ņēmēju nodarbināmības uzlabošanai.

3.1.4. Pensiju atšķirību likvidēšana starp sievietēm un vīriešiem

Trīspadsmit dalībvalstīs 2009. gadā sievietēm vēl aizvien bija zemāks pensionēšanās vecums nekā vīriešiem. Tomēr, pamatojoties uz spēkā esošajiem tiesību aktiem, astoņpadsmit dalībvalstīs līdz 2020. gadam būs vienādojušas pensionēšanās vecumus. Piecās dalībvalstīs ir ilgāka termiņa plāni pensionēšanās vecuma vienādošanai, un tikai četrās no 27 dalībvalstīm nav spēkā esošu tiesību aktu šādai rīcībai (skat. 3. pielikumu par konkrētām valstīm). Pensionēšanās vecuma vienādošana sievietēm un vīriešiem var sniegt ievērojamu ieguldījumu vecāku darba ņēmēju līdzdalības kāpināšanai darba tirgū, kā arī sieviešu ienākumu palielināšanai, un tas nekavējoties jāīsteno.

Pensionēšanās vecuma vienādošana jāapsver plašākā ar dzimumu saistītu pensiju nevienlīdzību kontekstā, kas radušās no atšķirībām sieviešu un vīriešu nodarbinātībā, atalgojumā, iemaksās un karjeras pārtraukumos, kā arī nepilna laika darbā aprūpes nodrošināšanas dēļ. Šāda dzimumu nevienlīdzības saglabāšanās darba tirgū ir iemesls tam, ka sievietēm ir zemāks pensijas apmērs. Tādēļ pensiju atbilstības un noturības jautājumu izskatīšanai nepieciešams pensiju un nodarbinātības politikas apvienojums, kura mērķis būtu dzimumu nevienlīdzības un pensiju ienākumu aspektu risināšana. Nepieciešami efektīvāki risinājumi, kas nebalstās uz īpašu dzimumu lomu pieņemumu, piemēram, aprūpes kredīti, kas pieejami gan sievietēm, gan vīriešiem un kas saglabā pensiju sistēmu ilgtspējību, tostarp veicinot atgriešanos darbā.

Dzimumu nevienlīdzības jautājumu risināšana, veicinot veiksmīgu darba un privātās dzīves apvienošanu, arī var sniegt pensiju sistēmām ilgtermiņa netiešus ieguvumus, atvieglojot bērnu audzināšanu, tādējādi paaugstinot dzimstības līmeni un palēninot ilgtermiņa lejupslīdi sabiedrībai darbspējīgā vecumā.

3.2. Papildu privāto pensiju uzkrājumu izveide

Papildu pensiju uzkrājumiem jāpiešķir lielāka nozīmība nākotnes pensiju atbilstības nodrošināšanā, tāpēc dalībvalstīm jārod iespējas, lai palielinātu rentabilitāti, drošību un taisnīgu piekļuvi papildu pensiju shēmām. Šajā ziņā nozīmīga loma ir nodokļu un citiem finanšu stimuliem, kā arī darba koplīgumu slēgšanas sarunām. Visā ES šos instrumentus izmanto dažādi, tādēļ ir pietiekami daudz iespēju savstarpējai pieredzes apmaiņai. Dzimumu līdztiesības aspektu risināšanai būs būtiska nozīme arī lai izvairītos no esošo dzimumu līdztiesības plaisu palielināšanās, jo sievietēm patlaban ir mazāk iespēju veidot papildu pensijas uzkrājumus nekā vīriešiem.

Krīze norādījusi uz fondēto pensiju shēmu neaizsargātību finanšu krīzes un ekonomikas lejupslīdes priekšā. Tā pasvītrojusi vajadzību pārskatīt regulējumu un shēmu uzbūvi, lai uzlabotu privāto pensiju drošumu. Eiropas Savienībai šajā jomā ir tiesiska kompetence, un ir ieviesti jau divi instrumenti: direktīva par darba ņēmēju aizsardzību to darba devēja maksātspējas gadījumā¹⁰ un direktīva par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību un uzraudzību (PKUI)¹¹. Zaļās grāmatas apspriešana apliecināja, ka vienotais tirgus ir būtisks instruments pensiju atbilstības un fiskālās stabilitātes atbalstam. Pastāv neizmantotas rezerves realizēt nākotnes ieguvumus, izmantojot apjomradītus ietaupījumus, riska diversifikāciju un inovāciju. ES var stiprināt savu programmu darbavietu pensionēšanās piedāvājuma atbalstam dalībvalstu vispārējās pensiju sistēmas ietvaros, kā arī sniegt ieguldījumu pensiju izmaksu samazināšanā. Tādēļ tiks pārskatīta PKUI direktīva nolūkā vēl vairāk veicināt pārrobežu darbības priekš PKUI un modernizēt to uzraudzību, ņemot vērā dalībvalstīs esošās dažādās PKUI. Turklāt nepieciešams uzlabot finanšu produktu kvalitāti ar nodarbinātību nesaistītu individuālo pensiju uzkrājumiem, piemēram, trešā pensiju līmeņa shēmas un citi finanšu produkti, ko izmanto vecākās paaudzes ienākumu papildināšanai. Lai vairotu darba ņēmēju un investoru uzticību finanšu produktiem pensijas uzkrājumu veidošanai, ir nepieciešams uzlabot patērētāju informēšanu un aizsardzību.

Pārmērīga paļaušanās uz papildu pensiju shēmām var izraisīt situāciju, kad cilvēki, kas pārceļas uz ārvalstīm, zaudē ievērojamu daļu no saviem pensijas uzkrājumiem. Viņu ar likumu noteiktos sociālās nodrošināšanas maksājumus garantē ES tiesību akti (jo īpaši Regula (EK) Nr. 883/2004¹²), taču privātās shēmas atrodas ārpus minētās regulas darbības jomas. Tādēļ ir svarīgi pieņemt pasākumus, kas neļauj papildu pensiju shēmām radīt šķēršļus profesionālai mobilitātei un darba tirgus elastībai, kas var sniegt tiešu ieguldījumu lielākā ES ekonomiskā izaugsmē, nelabvēlīgi neietekmējot vispārējos papildu pensijas noteikumus.

Citā dalībvalstī strādājošajiem pilsoņiem vajag ne tikai saglabāt no ārvalstīs nostrādātajiem periodiem izrietošās tiesības saņemt pensiju. Viņiem vajadzīgs arī skaidrs pārskats par savām tiesībām saņemt pensiju, kas izriet no valsts pensiju sistēmām un darbavietu pensiju shēmas. To var sasniegt, izveidojot pensiju izsekojamības dienestus visā ES, kas līdzinātos tiem, kas jau darbojas vairākās dalībvalstīs. Izsekojamības dienesti var sniegt pilsoņiem precīzu un atjauninātu informāciju par tiesībām uz pensiju, kā arī prognozēt pensijas ienākumus no valsts pensiju sistēmām un darbavietu pensiju shēmām pēc aiziešanas pensijā. Tādējādi tie var parādīt ilgāka darba mūža, kā arī papildu pensijas uzkrājumu veikšanas ieguvumus, lai saglabātu atbilstīgus ienākumus pēc pensionēšanās. Veicot minimālu būtiskāko faktoru

¹⁰ 2008/94/EK, 2008. gada 22. oktobris.

¹¹ 2003/41/EK, 2003. gada 3. jūnijs.

¹² 2004. gada 29. aprīļa Regula 883/2004/EK par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu.

saskaņošanu, izsekojamības dienestus valsts līmenī varētu piesaistīt ES izsekojamības dienestu sistēmai.

4. ES INSTRUMENTU IZSTRĀDE

Nacionālajām pensiju sistēmām arvien vairāk kļūstot par kopīgu lietu, ir loģiski, ka ES uzdevums palīdzēt dalībvalstīm sasniegt atbilstīgu un noturīgu pensiju mērķi kļūst vēl svarīgāks.

ES var izmantot politikas instrumentu klāstu atbilstīgu, drošu un noturīgu pensiju sekmēšanai, lai arī galvenā atbildība par šo mērķu sasniegšanu nepārprotami paliek dalībvalstu ziņā.

Tiesību akti: ES nav tiesību lemt par dalībvalstu pensiju sistēmu uzbūvi kā tādu, tomēr tā var lemt par jautājumiem, kas ietekmē iekšējā tirgus darbību (personu brīva pārvietošanās, pakalpojumu sniegšanas brīvība, patērētāju aizsardzība), lai risinātu diskriminācijas jautājumus (jo īpaši pamatojoties uz dzimumu un vecumu) un lai aizsargātu darba ņēmēju tiesības. Vairākas regulas un direktīvas, kas dalībvalstīs ietekmē pensiju shēmas, jau ir spēkā. Turklāt ES var veicināt ieteikuma tiesību pasākumus, piemēram, labās prakses kodeksu.

Finansējums: ES var mobilizēt finansējumu, lai sasniegtu konkrētus politikas mērķus saistībā ar pensijām. Nešaubīgi pats svarīgākais Eiropas instruments minētajam mērķim ir Eiropas Sociālais fonds, un to var izmantot vecāku darba ņēmēju nodarbināmības un darba tirgus iespēju uzlabošanai. Tādos politikas virzienos kā nodarbinātība un sociālā politika (PROGRESS), sabiedrības veselība un mūžizglītība pastāv dažādi mazāki finansēšanas instrumenti, un tos var izmantot labāku politikas virzienu izstrādei dalībvalstīs, jo īpaši izmantojot savstarpēju pieredzes apmaiņu.

Politikas koordinācija: stratēģijā "Eiropa 2020" iekļauta ciešāka valsts politikas virzienu koordinācija Eiropas pusgada kontekstā, jo īpaši izmantojot konkrētām valstīm adresēto ieteikumu instrumentu. Minētā procesa pamatā ir tādu politikas komiteju kā EPK, SAK un EMCO paveiktais, kas sīki pārbauda īpašās problēmas saistībā ar pensiju atbilstību un noturību, kā arī ilgāka darba mūža veicināšanu.

Šajā Baltajā grāmatā izklāstīts iniciatīvu kopums, kas jāīsteno ES līmenī, lai atbalstītu nacionālās pensiju reformas. Minētās iniciatīvas risina divas galvenās jomas, kurās pēc AGS atzinuma, nepieciešamas reformas, proti, darbā un pensijā pavadītā laika līdzsvarošana un papildu privāto pensijas uzkrājumu veidošana. Baltajā grāmatā uzmanība vērsta arī uz to, lai, uzlabojot koordinēšanu un uzraugot rīkus, tiktu turpināts ar Zaļo grāmatu uzsāktais visaptverošais process. Īpašās darbības ir izklāstītas 1. pielikumā, piemēram, par pārvedamību, PKUI pārskatīšanu vai arī pasākumu klāstu, kas paredzēts, lai ļautu cilvēkiem ilgāk palikt darba tirgū. Tādējādi šajā Baltajā grāmatā tiek sniegts svarīgs pamats, uz kura veidot auglīgu sadarbību ar dalībvalstīm, Eiropas Parlamentu un sociālajiem partneriem.

5. SECINĀJUMS

Daudzām pensiju sistēmām Eiropas Savienībā nepieciešama zināma pielāgošana, lai nodrošinātu, ka tās spēj sniegt atbilstīgas pensijas uz noturīgiem pamatiem. Tas pasvītrots Komisijas 2011. gada AGS un pārvērsts konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos par pensijām, kas attiecas uz lielāko daļu dalībvalstu. Komisijas 2012. gada AGS ir vēlreiz uzsvērtā nepieciešamība veikt visaptverošas pensiju reformas, kuru pamatā ir darba tirgus

pasākumi, kas ļauj sievietēm un vīriešiem strādāt ilgāk. Atbalstot minētos ieteikumus, šajā Baltajā grāmatā izklāstīta stratēģija atbilstīgām, noturīgām un drošām pensijām nākamajās desmitgadēs. Neapšaubāmi, ka problēmas, jo īpaši saistībā ar demogrāfiskajām izmaiņām un publisko finanšu ilgtspējību, ir ļoti svarīgas, taču pastāv arī labi to risināšanas veidi.

Pašreizējā valsts parādu krīze liek skaidri saprast, cik Eiropas Savienībai kopumā ir svarīgi, lai katra atsevišķā dalībvalsts veiksmīgi risinātu pensiju sistēmās esošās problēmas. Tādēļ stratēģijas "Eiropa 2020" kontekstā jāturpina cieša pensiju reformu uzraudzība. Nepieciešama eiropeiskāka pieeja pensiju sistēmu problēmu risināšanai atbilstoši Eiropas Padomes turpmākajiem secinājumiem, kuros rosināta ciešāka ekonomikas politikas koordinācija. Patlaban ir laiks rīkoties un izšķirīgi īstenot šajā Baltajā grāmatā izklāstītās darbības. Dalībvalstīm, Eiropas institūcijām un visām ieinteresētajām personām, jo īpaši sociālajiem partneriem jāreaģē kopīgi, attiecīgi ievērojot savas pilnvaras, uz novecojošas sabiedrības izraisītām problēmām. Pensiju sistēmām jāsniedz ieguldījums Eiropas izaugsmē, veicinot aktīvas vecumdienas, vienlaicīgi paliekot atbilstošam un noturīgam instrumentam Eiropas sociālā modeļa pamatā, lai saglabātu gados vecāku Eiropa iedzīvotāju dzīves līmeni.

1. PIELIKUMS.
ES iniciatīvas dalībvalstu centienu atbalstam

1. DARBA MŪŽA ILGUMA UN PENSIJĀ PAVADĪTĀ LAIKA LĪDZVAROŠANA

Labāka līdzsvara panākšanai starp darbā un pensijā pavadīto laiku nepieciešami pensiju sistēmu pielāgojumi, pensionēšanās vecuma paaugstināšana un stimulu stiprināšana strādāt ilgāk. Tomēr tas, cik daudz šie pasākumi veicinās lielāku reālo pensionēšanās vecumu un aktīvāku vecāku darba ņēmēju līdzdalību darba tirgū, būs atkarīgs no pasākumiem, kas ļauj vecākiem darba ņēmējiem ilgāk palikt darba tirgū.

- (1) Stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros Komisija **cieši uzraudzīs un mudinās veikt pensiju un darba tirgus reformas** saskaņā ar Gada izaugsmes pētījumiem un konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem nolūkā ieviest vēlāku pensiju pieprasīšanas laiku, tostarp savlaicīgi vienādojot sieviešu un vīriešu pensionēšanās vecumu, kur tas vēl līdz šim nav izdarīts, un piesaistot pensionēšanās vecumu paredzamā dzīves ilguma palielinājumam.
- (2) Komisija atbalstīs *EMCO*, EPK un SAK **pensiju reformu daudzpusējo pārraudzību** un piedāvās dalībvalstīm **finansiālu atbalstu**, izmantojot programmu PROGRESS un sociālo pārmaiņu un inovāciju turpmāko programmu, lai sekmētu savstarpēju mācīšanos un politikas veidošanu.
- (3) Komisija lūgs attiecīgajām komitejām (piemēram, SAK, Padomdevēja komiteja vienlīdzīgu iespēju sievietēm un vīriešiem jautājumos) noteikt un ieteikt labāko praksi dzimumu nevienlīdzības radīto atšķirību samazināšanai pensiju jomā (piemēram, vienlīdzīga atalgojuma veicināšana, tiesības uz minimālo pensiju, kredīti palīdzībai apgādājamām personām, pensijas tiesību sadalīšana šķiršanās gadījumā).
- (4) **Eiropas gadā aktīvām vecumdienām un paaudžu solidaritātei (2012. gads)** Komisija popularizēs ilgākas strādāšanas ieguvumus un iespējas, kā arī veicinās labās prakses izplatīšanu saistībā ar vecuma jautājumu darba vietās un darba tirgos.
- (5) Stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros Komisija pilnveidos savu **atbalstu politikas koordinēšanai un kopīgam darbam, lai atbalstītu un mudinātu vecāka gadagājuma darba ņēmējus, jo īpaši sievietes, ilgāk palikt darba tirgū**. Tas ietvers SAK un *EMCO* kopīgu darbu pie dzimumam raksturīgiem šķēršļiem un iespējām pagarinātam darba mūžam, karjeras beigu darba tirgu izstrādi visās dalībvalstīs un projektus atbilstoši Eiropas inovāciju partnerībai aktīvu un veselīgu vecumdienu jomā.
- (6) Eiropas Sociāla dialoga ietvaros Komisija **aicinās sociālos partnerus izstrādāt veidus, kā pielāgot darba vietu un darba tirgus praksi**, tostarp karjeras vadību, jo īpaši attiecībā uz spraigu darbu, lai veicinātu ilgāku darba mūžu sievietēm un vīriešiem. Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds un Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra sniegs ES līmeņa ekspertu padomus.
- (7) Turpinot darbu pie priekšlikuma **Eiropas Sociālajam fondam 2014.–2020. gada plānošanas posmam**, Komisija mudinās dalībvalstis izmantot ESF **atbalstu aktīvām un veselīgām vecumdienām**, tostarp darba un ģimenes dzīves apvienošanai, kā arī

cieši uzraudzīs, vai ESF programmas efektīvi atbalsta konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos noteiktās reformu vajadzības.

- (8) Komisija apspriedīsies ar sociālajiem partneriem par to, **kā koplīgumos un valstu tiesību aktos varētu pārskatīt nepamatotos obligātos pensionēšanās vecumus.**

2. PAPILDU PRIVĀTO PENSIJU UZKRĀJUMU IZVEIDE

Papildu privāto pensijas uzkrājumu lielāka nozīme, pirmkārt, ir atkarīga no labākas piekļuves papildu pensiju shēmām un to rentabilitātes. Daudzās dalībvalstīs nav pienācīgi attīstītas papildu privāto pensijas uzkrājumu iespējas, izmantojot darbavietu un trešā pensiju līmeņa kārtību, un tām trūkst rentabilitātes un drošuma. Tādējādi, pilnveidojot Eiropas atbalstu labākam sieviešu un vīriešu segumam un labās prakses vairošanai, tostarp optimāla nodokļu stimulu risināšana fondēto pensiju shēmām, rastos pievienota vērtība. Iniciatīva var nākt no valdības vai no sociālajiem partneriem. Ņemot vērā, ka nākotnē cilvēkiem nāksies vairāk paļauties uz papildu pensijas uzkrājumiem, tādēļ jānodrošina to optimāls drošums un sniegums. To var būtiski sekmēt ES saistošo un nesaistošo tiesību normu uzlabošana. Visbeidzot papildu pensiju shēmām jābūt savietojamām ar elastīgu darba tirgu prasībām un darba mobilitāti.

- (9) No 2012. gada Komisija sadarbosies ar dalībvalstīm, izmantojot labākās prakses pieeju, lai izvērtētu un padarītu optimālu **nodokļu un citu stimulu efektivitāti un rentabilitāti privātiem pensiju uzkrājumiem**, tostarp stimulu labāku novirzīšanu personām, kas savādāk neuzkrātu atbilstošas pensijas. Tā piedāvās arī finansiālu atbalstu dalībvalstīm un sociālajiem partneriem, kuri vēlas **izstrādāt rentablas papildu pensiju shēmas**, lai palīdzētu tiem gūt labumu no citu valstu labās prakses un pieredzes.
- (10) Komisija aicinās SAK **pārskatīt labo praksi attiecībā uz individuālo pensiju paziņojumiem** nolūkā mudināt dalībvalstis **sniegt personām labāku informāciju par pensionēšanas plānošanu** un lēmumiem, cik daudz līdzekļu uzkrāt, izmantojot papildu pensiju shēmas.
- (11) 2012. gadā Komisija nāks klajā ar tiesību akta projektu, lai pārskatītu **PKUI direktīvu**. Pārskatīšanas mērķis ir saglabāt vienlīdzīgus nosacījumus pārrobežu darbībām šajā jomā un palīdzēt uzlabot vispārēju pensiju nodrošināšanu ES. Tas palīdzēs risināt demogrāfiskās novecošanas un valsts parāda radītās problēmas.
- (12) 2012. gadā Komisija ierosinās nodrošināt **efektīvāku darba ņēmēju darbavietu pensijas tiesību aizsardzību** viņu darba devēja **maksātspējas gadījumā**, pamatojoties uz Direktīvas 2008/94/EK 8. pantu, ņemot vērā tās īstenošanas horizontālo izvērtējumu ES un Eiropas Tiesas jurisprudencē.
- (13) Līdz 2013. gadam Komisija nāks klajā ar iniciatīvu, kuras mērķis būs **kāpināt trešā pensiju līmeņa produktu kvalitāti** sievietēm un vīriešiem un **uzlabot patēriņa informāciju un standartus**, izmantojot **brīvprātīgos kodeksus** un, iespējams, ES sertificēšanas shēmu šādiem produktiem, vajadzības gadījumā turpinot darbu pie pasākumiem patērētājiem paredzētās informācijas uzlabošanai, kas paredzēti 2012. gada standartizētiem privāto ieguldījumu produktiem (*PRIP*).

- (14) Strādājot ar tādām ieinteresētajām personām kā sociālie partneri, pensiju nozare un padomdevējietādes, piemēram, Pensiju forums, Padomdevēja komiteja vienlīdzīgu iespēju sievietēm un vīriešiem jautājumos, Komisija izstrādās **darbavietu pensijas shēmu labās prakses kodeksu** (2. līmenis), kurā tiks risināti tādi jautājumi kā labāks darba ņēmēju segums, izmaksu posms, risku sadale un mazināšana, rentabilitāte un šoka amortizācija.
- (15) 2012. gadā Komisija ciešā sadarbība ar Eiropas Parlamentu un Padomi atsāks darbu pie **pensiju pārvedamības direktīvas**, nosakot minimālos standartus papildu pensijas tiesību iegūšanai un saglabāšanai. Popularizējot pārrobežu pensiju mobilitāti visām profesijām, Komisija turpinās jau iesāktu darbu pie **Eiropas pensiju fonda pētniekiem**.
- (16) Komisija 2012. gadā izvērtēs lietu par **Regulas 883/2004/EK** par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu **darbības jomas paplašināšanu** attiecībā uz dažām darbavietu shēmām.
- (17) Komisija **sekmēs pensiju izsekojamības dienestu izveidi**, kas ļaus cilvēkiem sekot saviem dažādos darbos uzkrātajiem pensijas apjomiem. Komisija PKUI direktīvas pārskatīšanas un pensiju pārvedamības direktīvas priekšlikuma kontekstā apsvērs, kā nodrošināt pensiju izsekojamībai nepieciešamās informācijas sniegšanu, un tā atbalstīs pilotprojektu par pārrobežu izsekojamību.
- (18) Komisija pārbaudīs, vai nodokļu noteikumi attiecībā uz i) darbavietu pensiju kapitāla un dzīvības apdrošināšanas kapitāla pārrobežu pārvešanu, ii) dzīvības apdrošināšanas iemaksām, kas veiktas citviet ES bāzētiem sniedzējiem un iii) pensiju un dzīvības apdrošināšanas sniedzēju pārrobežu ieguldījumu atdevi, tostarp viņu ienākumiem no nekustamā īpašuma un kapitāla ieņēmumi, rada diskriminējošus **nodokļu šķēršļus pārrobežu mobilitātei un pārrobežu ieguldījumiem**. Vajadzības gadījumā Komisija ierosinās pārkāpuma procedūras. Komisija arī apspriedīsies ar dalībvalstīm, kā samazināt risku, ka pārrobežu pensijas var pakļaut divkāršai aplikšanai ar nodokļiem (vai arī vispār izvairīties no nodokļu nomaksas).
- (19) Komisija **izpētīs nepieciešamību likvidēt ar līgumtiesībām saistītus šķēršļus dzīvības apdrošināšanas produktu izstrādei un izplatīšanai** ar uzkrājumu/ieguldījumu funkcijām nolūkā veicināt konkrētu privātu pensiju produktu pārrobežu izplatīšanu.

3. ES UZRAUDZĪBAS RĪKU UZLABOŠANA ATTIECĪBĀ UZ PENSIJĀM UN POLITIKAS JOMU SINERĢIJAS STIPRINĀŠANA

Ņemot vērā aizvien pieaugošo dalībvalstu savstarpējo atkarību, ir būtiski ciešā sadarbībā ar SAK un EPK uzraudzīt dalībvalstu sasniegto progresu virzībā uz atbilstošām, noturīgām un drošām pensijām, tostarp ar salīdzinošas novērtēšanas rādītājiem stratēģijas "Eiropa 2020" kontekstā. Iesaistot plašu ieinteresēto personu loku un stiprinot Pensiju foruma lomu, tiks izstrādāta Zaļajā grāmatā par pensijām pamatotā visaptverošā pieeja pensijām.

- (20) Komisija sadarbībā ar EPK publiskos **2012. gada ziņojumu par novecošanu**, kurā izvērtēs novecošanas radīto ekonomisko un budžeta ietekmi, kas būs pamatā nopietnam publisko finanšu ilgtspējības novērtējumam, ko paredzēts publicēt

Komisijas **2012. gada ziņojumā par ilgtspējību**. Sadarbībā ar Sociālās aizsardzības komiteju Komisija arī sagatavos **2012. gada ziņojumu par pensiju atbilstību**, kas Platformas cīņai pret nabadzību kontekstā var palīdzēt dalībvalstīm izvērtēt viņu pensiju sistēmu atbilstību sievietēm un vīriešiem.

2. PIELIKUMS.

AR ZAĻO GRĀMATU IEROSINĀTĀS APSPIEŠANĀS KOPSAVILKUMS

Apspriešanas un Zaļās grāmatas izraisīto debašu rezultāti

Apspriešanas laikā tika saņemtas gandrīz 1700 atbildes, tostarp vairāk nekā 350 atbildes no dalībvalstu valdībām, parlamentiem, uzņēmēju organizācijām un arodbiedrībām, pilsoniskās sabiedrības un pensiju nozares pārstāvjiem. *EPSCO* un *ECOFIN* padome atzinīgi novērtēja Zaļo grāmatu. Atbildes no EP, EESK un RK tika saņemtas 2011. gada februārī.

Atbildes no galvenajām ieinteresētajām personām rūpīgi izstrādātu viedokļu formā par Eiropas pensiju sistēmu un plašākā nozīmē par pensiju jautājumiem vispār, sniedz bagātīgu materiālu, kas noder, izvēloties starp dažādiem politikas risinājumiem.

Turklāt Eiropas valstīs notika vairāk nekā 100 sanāksmes ar ieinteresētajām personām, kurās piedalījās komisāri Andors, Barnjē un Rēns vai viņu vadītie dienesti. Daudzās dalībvalstīs apspriešanās ir ietekmējusi diskusiju orientāciju. Ļoti svarīgi, ka dažādo Eiropas perspektīvu salīdzināšana ļāva padziļināt apspriešanu dalībvalstīs.

Lielākā daļa **dalībvalstu** vēlas, lai lielākas pūles būtu vērstas uz esošās Eiropas pensiju pamatpolitikas uzlabošanu un padziļināšanu, nevis uz tās paplašināšanu. Tomēr vairākums dalībvalstu pozitīvi vērtē pastiprinātu ekonomikas politiku koordināciju.

Eiropas Parlamentā, *ECON*, *IMCO* un *FEMM* komitejas iesniedza ierosinājumus *EMPL* kā vadošajai komitejai, un EP pieņemtā teksta galīgajā redakcijā bija pārstāvēti dažādi viedokļi, un tas saņēma plašu atbalstu. Ziņojums atbalsta Zaļajā grāmatā Komisijas izmantoto visaptverošo pieeju un aicina izmantot koordinētu politiku savstarpēji saistīto atbilstības, noturības un drošības jautājumu risināšanā.

Ar valsts pensijām saistīti pasākumi, piemēram, nozīmīgu pensijas reformu pieņemšana Grieķijā un Francijā, veidoja fonu Zaļās grāmatas apspriešanai. Arī notikumi dažās Centrāleiropas dalībvalstīs liecināja par to, cik svarīgi ir risināt sistēmiskas pensiju reformas **Stabilitātes un izaugsmes paktā**.

Galvenajā — **politikas koordinācijas** — jomā apspriešanos apsteidza valsts parādu krīze. Pastiprinātu ekonomikas politiku koordinācijas pakete un Gada izaugsmes pētījumā minētie pensijas sistēmu modernizēšanas īpašie pasākumi nozīmēs būtiskas izmaiņas Eiropas pensiju sistēmā, arī no Eiropadomes ir gaidāmi vēl citi stimuli.

Atbildes saistībā ar pensiju sistēmu un pensionēšanās vecumu

[1.-2. jaut.] Uz Zaļo grāmatu saņemtās atbildes liecina, ka pašreizējās **ES pensiju sistēmas uzlabojumi** varētu nodrošināt publisko finanšu ilgtspējību. Daži respondenti uzskata, ka ar saskaņotiem pensijas rādītāju pasākumiem ES varētu piedalīties un atbalstīt uz informāciju balstītu un skaidru diskusiju par svarīgiem ar pensijām saistītiem jautājumiem un uzdevumiem ES līmenī. Daudzi uzsver, ka šādi papildinājumi jāveido pašreizējo sistēmu ietvaros, kuras visumā tiek uzskatītas par atbilstošām. Atvērto koordinācijas metodi sociālajā jomā uzskata par pareizo instrumentu dalībvalstu atbalstam, lai uzlabotu pensiju atbilstību.

[3.-4. jaut.] **Reālā pensionēšanās vecuma paaugstināšana** tiek uzskatīta par nepieciešamību. Lai gan daži respondenti uzskata, ka tas jānosaka valsts politikai, iesaistot sociālos partnerus,

citi ierosina, ka pensionēšanās vecums būtu jāsaskaņo ar paredzamo dzīves ilgumu un tikai nedaudzi uzskata, ka jāņem vērā dažādu profesiju paredzamais dzīves (vai veselīgas dzīves) ilgums. EP iesaka galvenokārt rūpēties par to, lai darba ņēmēji strādātu līdz pensionēšanās vecumam. Daudzi respondenti uzsver to, ka pensiju reformas vajadzētu saistīt ar aktīvu darba tirgus politiku, mūžizglītības iespējām, efektīvām sociālās nodrošināšanas un veselības aprūpes sistēmām un darba apstākļu uzlabošanu. Ir konstatēta saistība ar vairākiem stratēģijas “Eiropa 2020” elementiem, tostarp nepieciešamību pēc augstāka līdzdalības līmeņa darba tirgū un pensiju politikas ietekmi uz nabadzības koeficientiem. EP ierosina Zaļās grāmatas visaptverošos mērķus iekļaut stratēģijā “Eiropa 2020”.

[14. jaut.] Respondenti atzīst, ka ES ir ļoti liela nozīme pensijas **politiku koordinēšanā**, atvieglojot pārraudzību, saskaņošanu un savstarpēju apmācību starp dalībvalstīm. Uzskata, ka atvērtā koordinācijas metode, Pensiju forums un plašākā nozīmē Stabilitātes un izaugsmes pakts un stratēģija “Eiropa 2020” ir lielā mērā pietiekamas. Tomēr svarīgi būtu padziļināt esošo sistēmu, piemēram, nodrošinot ciešāku sadarbību starp Ekonomikas politikas komiteju (EPK) un Sociālās aizsardzības komiteju (SAK). EP uzskata, ka noderīga būtu Eiropas pensiju platforma, kurā būtu iesaistīti Eiropas iestāžu pārstāvji un visas ieinteresētās personas, un tiktu ņemts vērā pašreizējais Pensiju forums, lai izvairītos no pārklāšanās.

Atbildes saistībā ar regulējumu

[5. jaut.] Lielākā respondentu daļa atbalsta **direktīvas par papildpensijas kapitāla uzkrāšanas institūciju darbību (PKUI) pārskatīšanu**, lai novērstu juridisko nenoteiktību, kas saistīta ar pārrobežu darbībām, un piedāvātu risinājumus.

[6.-7. jaut.] Visi respondenti atbalsta ierosinājumu novērst mobilitātes šķēršļus, ko radījuši pensiju noteikumi, bet mazāka vienprātība ir par praktiskām darbībām to novēršanai. Lielākā daļa respondentu, kas sniedza atbildes par **sociālās nodrošināšanas sistēmu saskaņošanu** atbilstīgi Regulai Nr. 883/2004, uzskata, ka saskaņošana darbojas labi un ka nav vajadzības šo regulu grozīt, nedz arī paplašināt tās darbības jomu.

Gandrīz visi, kas pievērsās papildu **pensijas tiesību pārvedamībai** atbalsta ES līmeņa iniciatīvu. Koordinācijas pieeja, pamatojoties uz Regulai Nr.883 līdzīgiem principiem, šķiet nav piemērota papildu pensiju shēmām, un lielākā daļa respondentu stingri iebilst pret pārvedamības jautājuma vēlreizēju izskatīšanu. Lielu atbalstu, tostarp no EP, izpelnījās papildpensiju tiesību iegūšanas un saglabāšanas pieeja, kas tika īstenota pēdējos gados, tomēr ir citi respondenti, kas to kategoriski noraida. Plašu atbalstu guva nodoms par pensiju tiesību izsekojamības dienestu, tomēr ar piebildi, ka vismaz sākumā tas jānodrošina valsts līmenī.

[8. jaut.] Attiecībā uz **fondēto pensiju shēmām un produktiem** darba ņēmēji, pensionāri un apdrošināšanas sabiedrības uzskata, ka ES tiesību akti ir jāpārskata, lai nodrošinātu regulējuma un uzraudzības konsekvensi. Darba devēji un pensiju fondu pārstāvji mazākā mērā atbalsta turpmākas ES iniciatīvas.

[9. jaut.] Jautājumā par to, kā nodrošināt **līdzsvaru starp risku, drošību un pieejamību**, ir uzskats, ka ES vajadzētu izvairīties no saistošām regulām un labāk vajadzētu veicināt atbilstoša valsts regulējumu izveidošanu vai arī nesaistošu ES kodeksu (ieteikumu).

[10. jaut.] Jautājumam par **pensiju fondu maksātspējas režīmu** pievērsās galvenokārt darba devēju asociācijas, pensiju fondu pārstāvji un pakalpojumu sniedzēji, to dalībnieki un saņēmēji par šo jautājumu izteicās ļoti maz. Lielākā respondentu daļa atbalsta riska

pārraudzības principu, uzskatot, ka saturs ir svarīgāks par formu. Pareizā pieeja ir koncentrēties uz pensiju saistību raksturu un termiņu, ņemot vērā papildu riska samazināšanas drošības mehānismus, kas ir pieejami pensiju fondiem. EP uzskata, ka i) finanšu tirgi var efektīvi darboties vienīgi tad, ja pastāv uzticēšanās un pašāvība, kuru panākšanai ir vajadzīgi stingri finanšu iestāžu, tostarp PKUI, uzraudzības noteikumi un ka ii) "Maksāspējas II" kvalitatīvie elementi ir labs sākuma punkts pastiprinātai PKUI uzraudzībai.

[11. jaut.] Respondenti piekrīt, ka vajadzīga pensiju shēmas **pārvaldošo darba devēju aizsardzība pret maksātnešpēju**, bet tikai EP, un mazākums piekrīt jauniem ES tiesību aktiem šajā jomā, jo vairākums uzskata, ka vislabāk tas nodrošināms valsts līmenī. Vispirms jāveic spēkā esošo ES tiesību aktu īstenošanas un valsts pasākumu efektivitātes analīze, un tikai pēc tam var plānot izmaiņas ES tiesiskajā regulējumā.

[12. jaut.] Jautājumā par pensijas produktu minimālās informācijas izpaušanas prasību modernizēšanu respondenti, tostarp EP, uzsver vajadzību pēc skaidras un salīdzināmas informācijas, un lielākā daļa uzskata, ka ES varētu sniegt pievienoto vērtību.

[13. jaut.] Respondenti atzīst, ka ir svarīgas automātiskās izvēles iespējas attiecībā uz dalību un investīciju izvēli, veidojot pensiju fondus, bet tikai daži no tiem uzskata, ka ir jāizstrādā vienota pieeja ES līmenī vai ka tas ir tehniski iespējams.

3. PIELIKUMS

PENSIONĒŠANĀS, PAPILDPENSIJAS, KONKRĒTĀM VALSTĪM ADRESĒTI IETEIKUMI UN JAUNĀKĀS REFORMAS ES DALĪBVALSTĪS

Dalībvalstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
AT	17,9/ 21,4	62,6/ 59,4 ##	65/60	65/60	65/65	4,9	<p>KVAI 3. Pēc apspriešanās ar sociālajiem partneriem un saskaņā ar valsts praksi veikt pasākumus, lai vēl vairāk ierobežotu piekļuvi esošajai pirmstermiņa pensionēšanās shēmai tādiem cilvēkiem, kuriem ir gari apdrošināšanās periodi, kā arī spert soļus, lai samazinātu pārejas posmu ar likumu noteiktā pensionēšanās vecuma izlīdzināšanai vīriešiem un sievietēm, lai nodrošinātu pensiju sistēmas noturību un atbilstību. Stingri piemērot piekļuves nosacījumus invaliditātes pensijas shēmai.</p>	<p>2010. gadā paredzētas reformas divās jomās: pirmkārt, no 2014. gada tiks piemēroti stingrāki noteikumi attiecībā uz pirmstermiņa pensionēšanos, balstoties uz ilgtermiņa apdrošināšanas ierakstiem (<i>Hacklerregelung</i>), palielinot kvalificēšanās vecumu par 2 gadiem, t.i., no pašreizējiem 60 uz 62 gadiem vīriešiem un no pašreizējiem 55 uz 57 gadiem sievietēm, un par iemaksas laiku uzskatot tikai aktīvo nodarbinātību. Otrkārt, no 2011. gada invaliditātes pensijām noteikts nosacījums par līdzdalību rehabilitācijas pasākumos. Turklāt ir ieviesta centralizēta šāda veida pieteikuma izvērtēšanas sistēma.</p> <p>Tika izveidota darba grupa, lai izstrādātu turpmākas reformas, pamatojoties uz sociālo partneru 2011. gada oktobrī iesniegto priekšlikumu.</p>

Dalīb valstis	Paredzams dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
BE	17,5/ 21,1**	61,2/ 61,9##	65/65	65/65	-	3,3 (v)	<p>KVAI 2. Veikt pasākumus publisko finanšu ilgtermiņa ilgtspējības uzlabošanai. Saskaņā ar ES trīs virzienu stratēģiju galvenā uzmanība būtu jāpievērš ar vecumu saistīto izdevumu ierobežošanai, jo īpaši novēršot pirmstermiņa aiziešanu no darba tirgus, lai ievērojami paaugstinātu reālo pensionēšanās vecumu. Būtu jāapsver tādi pasākumi, kā ar likumu noteiktā pensionēšanās vecuma piesaiste paredzamajam dzīves ilgumam.</p>	<p>Kopš 2012. gada 1.janvāra ir ieviesti jauni noteikumi attiecībā uz pirmstermiņa ar likumu noteikto pensijas vecumu un karjeru. Vecums tiks pakāpeniski palielināts no 60 uz 62 gadiem līdz 2016. gadam (2012.g.: 60 gadi; 2013.g.: 60,5 gadi; 2014.g.: 61 gads; 2015.g.: 61,5 gads; 2016.g.: 62 gadi). Nepieciešamais nostrādāto gadu skaits arī tiks pakāpeniski palielināts no 35 uz 40 gadiem līdz 2015. gadam (2012.g.: 35 gadi; 2013.g.: 38 gadi; 2014.g.: 39 gadi; 2015.g.: 40 gadi). Valsts sektorā nepieciešamais nostrādāto gadu skaits tiks pakāpeniski palielināts no 5 uz 40 gadiem līdz 2015. gadam (2012.g.: 5 gadi; 2013.g.: 38 gadi; 2014.g.: 39 gadi; 2015.g.: 40 gadi). Pašlaik tiek apspiesti pārejas pasākumi. Īstenošanas karaļa dekrēts ir gaidāms 2012. gada aprīlī.</p> <p>No 2012.gada 1.janvārim tiks palielināti arī noteikumi attiecībā uz pirmstermiņa parastās pensionēšanās vecumu un karjeru. Kopumā vecums tiks paaugstināts no 58 uz 60 gadiem un nepieciešamo nostrādāto gadu skaits pieaugs no 38 uz 40 gadiem vīriešiem un no 35 uz 40 gadiem sievietēm darba koplīgumos, kas noslēgti pēc 31.12.2011. Agrāk noslēgtie darba koplīgumi tiks pakāpeniski pielāgoti jaunajiem noteikumiem laikposmā no 2012. gada līdz 2024. gadam. Kolektīvas atlaišanas gadījumos tādos uzņēmumos, kuros norit pārstrukturizācija vai kuri nonākuši grūtībās, noteikts, ka minimālais vecums pieaugs no 52 līdz 55 gadiem laikposmā no 2012. līdz 2018. gadam. No 1.01.2012. tiks atcelta nepilna laika pirmstermiņa pensionēšanās.</p>

Dalīb valstis	Paredztais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
BG	13,6/ 17	64,1/ 64,1 #	63/60	63/60	65/63	n/a	KVAI 3. Īstenot ar sociālajiem partneriem norunātos pasākumus esošajās pensiju reformās, padziļināt dažus no to galvenajiem pasākumiem, kas palīdzētu paaugstināt reālo pensionēšanās vecumu un samazinātu agrāku aiziešanu no darba tirgus, izmantojot dienesta sociālās nodrošināšanas garuma pakāpenisku palielināšanu, kā arī stiprināt politikas virzienus, kas ļautu vecākiem darba ņēmējiem ilgāk palikt darba tirgū.	Sākotnēji 2011. gada reformās bija paredzēts paaugstināt pensionēšanās vecumu no 63/60 (V/S) līdz 65/63 starp 2021. un 2026. gadu, bet cilvēkiem ar nepilnu darba stāžu - līdz 67 gadiem (abiem dzimumiem līdz 2024. gadam). Dažām darba ņēmēju kategorijām ir pagarināts arī iemaksu periodu garums, 2011. un 2017. gadā paaugstināti iemaksu līmeņi un 2017. gadā - uzkrātie līmeņi. 2011. gada novembra vidū valdība nāca klajā ar priekšlikumu 2012. gada budžeta parlamentārajā apspriešanā ievērojami pavisināt uz priekšu galvenos pensiju reformu elementus, ko bija paredzēts īstenot 2021. gadā. Tādēļ parlaments 2012. gada decembra sākumā pieņēma izmaiņas tiesību aktos, kuros paredzēta pakāpeniska pensionēšanās vecuma palielināšana abiem dzimumiem par 4 mēnešiem gadā, sākot ar 2012. gada 1. janvāri līdz 65 gadu pensionēšanās vecuma sasniegšanai vīriešiem un 63 – sievietēm.

Dalīb valstis	Paredztais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
CY	18,1/ 20,9**	62,8	65/65	65/65	-	n/a	KVAI 3. Uzlabot publisko finanšu ilgtermiņa stabilitāti, īstenojot reformu pasākumus, lai kontrolētu izdevumus pensijām un veselības aprūpei ar mērķi samazināt prognozēto ar novecošanu saistīto izdevumu pieaugumu. Attiecībā uz pensijām palielināt iemaksu gadus, piesaistīt pensionēšanās vecumu paredzamajam dzīves ilgumam vai pieņemt citus pasākumus ar līdzvērtīgu ietekmi uz budžetu, vienlaicīgi pienācīgi risinot lielo nabadzības riska jautājumu attiecībā uz gados vecākiem cilvēkiem. Attiecībā uz veselības aprūpes sistēmu rīkoties ar mērķi paātrināt valsts veselības apdrošināšanas sistēmas ieviešanu.	Saskaņā ar sociālās apdrošināšanas fonda 2009. gada reformu 1) iemaksu līmenis palielināsies par 1,3 proc. p. laikposmā no 2009. gada līdz 2039. gadam pa 5-gadu posmiem, 2) iemaksu periodi, lai saņemtu tiesības uz vecuma pensiju, tika palielināti, minimālajam iemaksu periodam pieaugot no 3 līdz 10 gadiem, 3) tika ieviesti 6-gadu "griesti" iemaksu sistēmā piešķirtajiem izglītības/mācību kredītiem, 4) tika ierobežota darbavietas pensiju saņēmēju piekļuve bezdarbnieku pabalstiem, 5) tiks veikta periodiska pensiju sistēmas aktuāra pārskatīšana. 2011. gada augustā tika izziņota konsolidācijas pasākumu pakete, kurā paredzēts 1) no 1.10.2011. ieviest pastāvīgu 3% iemaksu no sabiedrības ieņēmumiem un no plašāka publiskā sektora darba ņēmējiem valsts pensijām, 2) no 1.10.2011. iekļaut jaunpieņācējus civildienestā vienīgi Sociālās apdrošināšanas fondā (nevis darbavietu pensiju shēmā), 3) no 1.10.2011. palielināt iemaksu līmeni Atraitņu un bāreņu fondā par 1,25 proc. p. līdz 2% no bruto ieņēmumiem.

Dalīb valstis	Paredzams dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
CZ	15,5/ 19	61,5/ 59,6	62/60	63g10m/ 63g8m	65/65	4,6	<p>KVAI 2. Īstenot plānotās pensiju reformas, lai uzlabotu publisko finanšu ilgtermiņa stabilitāti un nodrošinātu pensiju atbilstību. Papildus centieni jākoncentrē uz papildu izmaiņām valsts pensiju līmenī, lai nodrošinātu, ka sistēma nākotnē nekļūtu fiskāli nelīdzsvarota, kā arī uz privāto uzkrājumu veidošanu. Nolūkā paaugstināt reālo pensionēšanās vecumu, varētu apsvērt tādu pasākumus kā saikni starp ar likumu noteikto pensionēšanās vecumu un paredzamo dzīves ilgumu. Nodrošināt, ka paredzētā fondētā shēma piesaista plašu dalībnieku loku un ka tā izstrādāta, saglabājot zemas un caurskatāmas administratīvās izmaksas.</p>	<p>2011. gada pensiju reforma. Valsts pensiju līmenī iekļauti šādi aspekti, kas ir spēkā no 30. septembra:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pensionēšanās vecuma palielināšanā, kas turpinās pieaugt, jo īpaši sievietēm ar bērniem, lai pēc 2040. gada izlīdzinātu pensionēšanās vecumu visiem iemaksu veicējiem. Pēc vienāda pensionēšanās vecuma sasniegšanas, to paaugstinās par 2 mēnešiem par dzimšanas gadu līdz turpmākiem grozījumiem, – lielāka saikne starp pensijām un iemaksām valsts pensiju līmenī; - stingrāki indeksācijas noteikumi: līdzšinējos noteikumos bija norādīts mazāks ierobežojums pensiju pieaugumam, patlaban ierobežojums ir saistošs; - pensiju aprēķināšanas izvērtēšanas perioda pagarināšana; - pirmstermiņa pensionēšanās ierobežošana. <p>2013. gada pensiju reforma. Apstiprināts privātais pensiju līmenis, kas stāsies spēkā 2013. gadā. Tajā paredzēts, ka no 2013. gada darba ņēmēji varēs pārskaitīt 3 proc.p. no sava obligātā pensijas apdrošināšanas maksājuma uz privātiem fondiem ar nosacījumu, ka tie pievienos vēl 2 proc.p. no saviem ienākumiem. Cilvēki, kas jaunāki par 35 gadiem, šo maksājumu varēs veikt pēc izvēles. Cilvēki, kas vecāki par 35 gadiem, varēs pievienoties tikai 2013. gada beigās.</p> <p>Turklāt saskaņā ar 2010. gada reformām, studiju posmi vairs netiek kreditēti un nepieciešamais apdrošināšanas periods 2019. gadā tiks palielināts no 25 uz 35 gadiem.</p>

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
DE	17,8/ 20,9	62,6/ 61,9	65/65	65g9m/6 5g9m	67/67	5,2 (x)		2007. gadā tika pieņemti tiesību akti, ar kuriem no 2012. gada līdz 2029. gadam pensionēšanās vecums tiek palielināts no 65 uz 67 gadiem. Tomēr pensiju reformas radīs pabaistu līmeņa samazināšanos, kuru paredzēts kompensēt ar kapitāla fondētām pensijām. lai novērstu pieaugošu vecuma nabadzību. Nodarbinātības un sociālo lietu ministrs ir paziņojis par jaunu pensiju papildinājumu (<i>Zuschussrente</i>), kurš patlaban tiek apspriests. Turklāt tiek apspriests arī sociālo pensiju apdrošināšanas seguma paplašināšana pašnodarbinātajiem, kas ir obligātās pensiju shēmas dalībnieki.
DK	17/ 19,7	63,2/ 61,4	65/65	(66/66)	67+/67+	43,3 (w)	KVAI 2. Lai pastiprinātu nodarbinātību un valsts finanšu noturību, veikt turpmākus pasākumus, lai palielinātu ilgtermiņa darbaspēka pieejamību, īstenojot neseno pabeigto brīvprātīgas pirmstermiņa pensionēšanās shēmas (<i>VERP</i>) reformu, reformējot invaliditātes pensiju un veicot lielāku uzmanību subsidētajām nodarbinātības shēmām (elastīgās nodarbinātības sistēma) attiecībā uz visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām.	2006. gadā veiktā reforma paredz paaugstināt pensionēšanās vecumu no 65 uz 67 gadiem (no 2024. līdz 2027. gadam) un pēcāk to piesaistīt paredzamajam dzīves ilgumam. Atbilstoši reformai, par kuru 2011. gada maijā tika panākta vienošanās, palielinājums tiks piemērots piecus gadus agrāk nekā paredzēts 2006. gada paketē (pensionēšanās vecums pakāpeniski paaugstināsies par pusgadu laikā no 2019. gada līdz 2022. gadam). 2011. gada rudenī tika pieņemts lēmums par KVAI ieteikto pirmstermiņa pensionēšanās reformu.
EE	14,2/ 19,4	62,6	63/61	64/64	65/65	6,9		No 2009. līdz 2011. gadam īstenotie galvenie politikas pasākumi bija 2009. gadā veiktās <i>ad hoc</i> izmaiņas pensiju indeksācijas noteikumos, kas izlīdzināja nominālās pensijas vērtību, un 2009. gada otrajā pusē un 2010. gadā veiktā pagaidu iemaksu pārtraukšana fondētajā pensiju sistēmā. 2011. gadā šīs iemaksas tika daļēji atjaunotas un 2012. gadā tās tika atjaunotas pilnībā, izmantojot no 2014. līdz 2017. gadā īstenotu kompensācijas mehānismu. Laikposmā no 2017. līdz 2026. gadam pensionēšanās vecums tiks paaugstināts līdz 65 gadiem. Obligātajā fondētajā pensiju shēmā krīze izraisījusi stingrāku kontroli un skaidrākus noteikumus attiecībā uz fondu pārvaldību, kā arī ieviesta lielāka elastība darba devējiem un darba ņēmējiem.

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
EL	18,5/ 20,4	61,3/ 61,6	65/60	65/65	Pensionēšanās vecums piesaistīts paredzamajam dzīves ilgumam (69 gadi 4 mēneši gan V, gan S 2060. gadā)	0,0	<p>Saprašanās memorands. Saskaņā ar saprašanās memoranda formulējumu: esošie pensiju fondi tiks apvienoti trijos fondos. Ar reformu tiks īstenota jauna sistēma, lai stiprinātu saikni starp iemaksām un ieguvumiem, ar vienotiem noteikumiem, kurus proporcionāli piemēros visiem esošajiem un turpmākajiem darba ņēmējiem. Parastais pensionēšanās vecums tiks noteikts 65 gados, to palielinot atbilstoši paredzamajam dzīves ilgumam. Ieguvumi tiks indeksēti pie cenām. Reformas arī ierobežos pirmstermiņa pensionēšanos, arī attiecībā uz tiem, kas apdrošināti pirms 1993. gada, un saīsinās smago un grūto profesiju sarakstu. Lai tiktu izveidots būtisks drošības tīkls, kas atbilstu finanšu ilgtspējībai, jaunajā sistēmā visiem cilvēkiem, kas pārsnieguši pensionēšanās vecumu, tiks iekļauti arī sociālie fondi, kuru līdzekļi ir pārbaudīti.</p> <p>Tiks pārskatīti papildu pensiju fondi, lai likvidētu nelīdzsvarotību, ieviestu stingrāku saikni starp ieguvumiem un iemaksām, lai garantētu visu fondu noturību un samazinātu to skaitu. Tiks pārskatītas invaliditātes pensijas un vienreizēja maksājuma pensijas ierēdņiem un publisko iestāžu darbiniekiem.</p>	<p>2010. gada jūlijā parlaments atbilstoši saprašanās memorandam pieņēma visaptverošu pensiju reformu attiecībā uz galvenajām pensiju shēmām. Ar minēto reformu tika vienkāršota sadrumstalotā pensiju sistēma, palielināta caurskatāmība un taisnīgums, atlikts pensionēšanās vecums un mazināti ieguvumu apjomi. Jaunie vispārēji saistošie noteikumi par tiesībām saņemt pensiju, iemaksām, uzkrāšanas noteikumiem un pensijas tiesību indeksāciju attiecas uz galvenajiem pensiju fondiem (<i>IKA, OGA, OAE</i>, publiskā sektora shēma, <i>Bank of Greece</i> shēma). Pensiju reformu proporcionāli piemēro visiem esošajiem un turpmākajiem darba ņēmējiem.</p> <p>Minētās reformas galvenie elementi ir šādi:</p> <p>i) jaunas pamatpensijas EUR 360/mēnesī (12 gada maksājumi) ieviešana;</p> <p>ii) jaunā sistēma ievieš uzkrājuma likmes ar vienādu profilu visiem darba ņēmējiem atkarībā no darba mūža ilguma (diapazonā no 0,8 līdz 1,5 % no ienākumiem);</p> <p>iii) reforma palielina obligāto pensionēšanās vecumu no 60 uz 65 gadiem; minimālais pensionēšanās vecums noteikts 60 gados; personām ar nepilniem iemaksu periodiem piemēro sankcijas;</p> <p>iv) pilna iemaksu darba mūža garums ir palielināts līdz 40 gadiem (salīdzinājumā ar iepriekš noteiktajiem 35 gadiem);</p> <p>v) no 2021. gada minimālais un ar likumu noteiktais pensionēšanās vecums tiks pielāgots ik pa trim gadiem atbilstoši paredzamā dzīves ilguma izmaiņām;</p> <p>vi) vīriešu un sieviešu pensionēšanās vecuma vienādošana gan privātajā, gan publiskajā sektorā līdz 2013. gadam;</p> <p>vii) ieguvumu (tostarp pamatpensijas) indeksācija nepārsniegs saskaņotā patēriņa cenu indeksa (SPCI) inflāciju;</p> <p>viii) pensijas ienākumi tiks aprēķināti balstoties uz pilnu</p>

Dalīb valstis	Paredzams dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
ES	18,5/ 22,7	61,2/ 63,4	65/65	65/65 (66g4m/6 6g4m)	67/67	8,1	KVAI 2. Saskaņā ar iecerēm pieņemt ierosināto pensiju reformu, lai palielinātu ar likumu noteikto pensionēšanās vecumu un pensiju aprēķinā izmantoto nostrādāto gadu skaitu; kā plānots, regulāri pārskatīt pensiju parametrus atbilstīgi paredzamā dzīves ilguma izmaiņām un izstrādāt turpmākus pasākumus, lai uzlabotu mūžizglītību gados vecākiem darba ņēmējiem.	<p>2010/2011. g. pensiju reforma paaugstināja pensionēšanās vecumu no 65 līdz 67 gadiem (kas tiks pakāpeniski ieviests no 2013. līdz 2027. gadam), palielināja iemaksu periodu garumu, pēc kuru izpildes pienākas tiesības uz pilnu pensiju, no 35 līdz 37 gadiem, pirmstermiņa pensionēšanās vecums tika pagarināts no 61 līdz 63 gadiem (krīzes periodā saglabājot iespēju pensionēties 61 gada vecumā, ja izpildīti vismaz 33 iemaksu gadi), palielināja sankcijas par pirmstermiņa pensionēšanos, pagarināja iemaksu periodu garumu, ko ņem vērā aprēķinot pamatpensiju, no 15 līdz 25 gadiem 2022. gadā, no 2027. gada ieviesa ilgtspējības faktoru ar 5 gadu ciklisku pārskatīšanu, ieviesa garākus bērnu aprūpes kredītu periodus, kā arī vienkāršoja sistēmu (vispārējā shēmā tika integrētas shēmas lauksaimniecībā un māsaimniecībā nodarbinātajiem darba ņēmējiem).</p> <p>2011. gada 28. oktobrī valdība apstiprināja Globālo nodarbinātības stratēģiju vecākiem darba ņēmējiem 2012.–2014. laika posmam (spāniski "55 y más" stratēģija). Minētā iniciatīva ir šā gada septembrī pieņemto pensiju sistēmas reformu pamatsastāvdaļa. "55 y más" stratēģijā ir noteikti četri mērķi: i) palielināt nodarbinātības līmeni un samazināt bezdarbu šajā vecuma grupā; ii) palīdzēt saglabāt darbu; iii) uzlabot darba apstākļus un iv) sekmēt iekļaušanos atpakaļ darba tirgos.</p>

Dalīb valstis	Paredzams dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
FI	17,5/ 21,5	62,3/ 61,1	65/65, 63-68	65/65, 63-68	-	76,8	KVAI 4. Veikt pasākumus, kuru mērķis ir vecāka gadagājuma darba ņēmēju nodarbinātība un iesaistīšanās mūžizglītībā. Veikt turpmākus pasākumus, apspriežoties ar sociālajiem partneriem un saskaņā ar valsts praksi, lai mudinātu vecāka gadagājuma darba ņēmējus palikt darba tirgū, veicot pasākumus, lai samazinātu priekšlaicīgu aiziešanu no darba tirgus un palielinātu faktisko pensionēšanās vecumu. Ņemot vērā esošo sistēmu, kurā pensionēšanās priekšrocības ir saistītas ar paredzamo mūža ilgumu, izskatīt iespēju likumā noteikto pensionēšanās vecumu piesaistīt paredzamajam mūža ilgumam.	2009. gadā Somija piesaistīja pensiju ieguvumus paredzamā dzīves ilguma koeficientam. 2009. gadā valdība un darba tirgus organizācijas vienojās līdz 2025. gadam paaugstināt reālo pensionēšanās vecumu līdz vismaz 62,4 gadiem.
FR	18,7/ 23,2**	60,3/ 59,8	60- 65/60-65	62- 67/62-67	-	0,8 (v)	KVAI 1. Nodrošināt, ka ieteikto fiskālo pasākumu gada vidējais rādītājs laikposmā no 2010. līdz 2013. gadam pārsniedz 1 % no IKP, un līdz 2013. gadam īstenot pārmērīgā deficīta korekciju atbilstīgi Padomes ieteikumam saskaņā ar pārmērīga deficīta procedūru, tādējādi samazinot valsts parāda lielo attiecību, un pēc tam nodrošināt atbilstīgu progresu, lai sasniegtu vidēja termiņa mērķi; precizēt vajadzīgos atbilstošos pasākumus 2012. gadam un turpmākajiem gadiem, ja nepieciešams, veikt papildu pasākumus, un izmantot neparedzētos ieņēmumus, lai paātrinātu plānoto deficīta un parāda samazināšanos; turpināt pensiju sistēmas noturības pārskatīšanu un vajadzības gadījumā veikt papildu pasākumus.	2010. gada novembrī Francijas parlaments pieņēma valsts pensiju shēmas reformu. Visplašāko publisko rezonansi guvusi minētās reformas pakāpeniska ar likumu noteiktā pensionēšanās vecuma paaugstināšana no 60 uz 62 gadiem līdz 2018. gadam (jaunākais plāns: līdz 2017. gadam, taču tas vēl nav apstiprināts). Reformā paredzēta virkne pasākumu, piemēram pakāpeniska iemaksu līmeņu izlīdzināšana publiskā un privātā sektora shēmās vai pirmstermiņa pensionēšanas (no 60 gadiem) tiesību izveide darba ņēmējiem ar daļēju darbības zudumu. Ieviestas arī dažas tehniskas izmaiņas, lai veicinātu fondēto pensiju shēmu izveidi.

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
HU	14,1/ 18,2	60,1/ 58,7	62/62	64/64	65/65	13,1		<p>2009. gada reforma 1) paaugstināja ar likumu noteikto pensionēšanās vecumu no 62 uz 65 gadiem no 2014. līdz 2022. gadam, 2) samazināja pensiju indeksācijas apmēru atkarībā no faktiskā IKP pieauguma, sākot ar 2010. gadu, un 3) atcēla 13. mēneša pensiju un ieviesa tā dēvēto pensijas prēmiju. Minēto reformu rezultātā tiks uzlabota nākotnes ilgtspējība un sociālās nodrošināšanas pensiju bruto izdevumi 2060 gadā sasniegs 10,5 % no IKP salīdzinājumā ar 2009. gada ziņojumā par novecošanu paredzētajiem 13,8 %.</p> <p>2010 un 2011. gadā valdība spēra drastiskus soļus, atceļot obligāto privāto pensiju līmeni. Vismaz kamēr straujie ieņēmumi no pensiju fondiem tika novirzīti pašreizējo izdevumu segšanai, tas var zināmā mērā kompromitēt ilgtspējību nākotnē. 2011. gada decembrī tika atcelta pirmstermiņa pensionēšanās un pašreizējo saņēmēju pensijas tiesības tika apliktas ar nodokļiem. Tas īpaši ietekmēja tās profesijās, kurās veicamais darbs tika uzskatīts par smagu un kurās tādējādi pastāvēja pirmstermiņa pensionēšanās iespējas.</p>

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionētāņu vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
IE	18,1/ 21,1	63,5/ 64,7 #	65/65	66/66	68/68	44,1	<p>Saprašanās memorands</p> <p>Saskaņā ar saprašanās memoranda formulējumu:</p> <p>2011. gada 1. ceturksnī. Pensiju nodokļa atvieglojumu un ar pensijām saistītu atvilkumu samazināšana, lai 2011. gadā iegūtu EUR 155 miljonus.</p> <p>Tiks ieviesta pašreizējo valsts dienesta pensiju progresīvu samazināšanu vidēji vairāk nekā par 4%.</p> <p>2011. gada 2. ceturksnī. Lai uzlabotu ilgtermiņa ilgtspējību, iestādes apņemas ieviest tiesību aktus valsts pensionēšanās vecuma paaugstināšanai līdz 66 gadiem 2014. gadā, līdz 67 gadiem 2021. gadā un līdz 68 gadiem 2028. gadā.</p> <p>2011. gada 3. ceturksnī. Lai valsts dienesta pensiju sistēmai nodrošinātu ilgtspējīgāku pamatu, tiks reformētas pensijas tiesības jaunpieņacējiem valsts dienestā. Tā ietvers priekšlaicīgas pensionēšanās pārskatīšanu attiecībā uz konkrētu kategoriju civildienesta darbiniekiem un pensiju indeksāciju atbilstoši patēriņa cenām. Pensijas būs balstītas uz vidējo izpeļņu karjeras laikā. Jauno darbinieku pensionēšanās vecumu piesaistīs valsts pensiju saņēmēju pensionēšanās vecumam.</p> <p>2011. gada 4. ceturksnī un 2012. gadā kā daļa no budžeta konsolidācijas pasākumiem minēti arī valsts dienesta pensiju tiesību atvieglojumu samazināšana un korekcija.</p>	<p>2010. gada martā Īrijas valdība publicēja <i>National Pensions Framework</i>, kurā izklāstīja valdības plānus reformēt pensiju sistēmu Īrijā.</p> <p>Kopš tā laika ir veiktas vairākas izmaiņas, tostarp:</p> <p>pieņemti tiesību akti, lai paaugstinātu valsts pensionēšanās vecumu līdz 66 gadiem 2014. gadā, līdz 67 gadiem 2021. gadā un līdz 68 gadiem 2028. gadā.</p> <p>Ar nodokļiem neapliekamo pensiju vienreizējiem maksājumiem noteikti "griesti" EUR 200 000 apmērā.</p> <p>No 2011. gada sociālās apdrošināšanas un vispārējās sociālās iemaksas vairs nedod tiesības uz pensiju iemaksu atvieglojumiem.</p> <p>Jauna pensiju kārtība jauniem civildienesta ierēdņiem nozīmē, ka pensija balstīsies uz vidējo izpeļņu karjeras laikā, nevis uz pēdējās algas apmēru.</p> <p>Virkne pasākumu, lai atvieglotu spiedienu uz garantētu ienākumu (DB) shēmām, piemēram, maksājumu prioritātes maiņa likvidācijas gadījumā, Pensiju maksātspējas maksājumu sistēmas (PIPS) izveide un izmaiņas finansējuma standartā.</p>

Dalīb valstis	Paredzams dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
IT	18,2/ 22*	60,8/ 59,4	65/60	66 gadi 11 mēneši/ 66 gadi 11 mēneši	Pensionēšanās vecums piesaistīts paredzamajam dzīves ilgumam (70 gadi 3 mēneši gan V, gan S 2060. gadā)	4,1		<p><u>2011. gadā trīs secīgas likumdošanas iejaukšanās (D. Likums 111/201, E. Likums 148/2011 un Likums 214/2011) ir grozījušas Itālijas pensiju sistēmu. Galvenie minēto reformu ieviestie pasākumi ir apkopoti tālāk tekstā. i) Valsts noteikto iemaksu (NDC) metode tiek piemērota arī garantētu ienākumu (DB) shēmas darba ņēmējiem, uz kuriem tā iepriekš neattiecas. Paplašināšana attiecas uz iemaksām, kas uzkrātas kopš 2012. gada 1. janvāra atbilstoši proporcionalitātes noteikumam. ii) Ar likumu noteiktais pensionēšanās vecums (LNPV) sievietēm privātajā sektorā tiks pielīdzināts vīriešu LNPV (un sievietēm publiskajā sektorā). Vienādošanas process tiks pilnībā pabeigts līdz 2018. gadam. iii) Tika atcelts "aiziešanas" mehānisms un tas aizstāts ar atbilstošu minimālā vecuma un/vai iemaksu prasību paaugstināšanu. iv) Pašnodarbināto veiktie iemaksu līmeņi ir pakāpeniski paaugstināti no 20 % 2011. gadā uz 24 % 2018. gadā. Netipisku darba ņēmēju iemaksu līmeņi ir paaugstināti par 1 proc.p., tādējādi no 2012. gada sasniedzot 27 %. v) Divu gadu periodā no 2012. līdz 2013. gadam pensijām, kas trīskārši pārsniedz minimālo pensiju (apmēram EUR 1400 mēnesī) tiek piemērota neto indeksācija atbilstoši cenu inflācijai. vi) Arī tad, ja notiek indeksācija atbilstoši pārmaiņām dzīves garumā, minimālās tiesību prasības vecuma pabalstam no 2018. gada ir paaugstinātas par 1 gadu un tad pilnībā saskaņotas ar LNPV. vii) Visās shēmās tika atceltas pirmstermiņa pensionēšanās iespēja, kas balstīta uz apvienotām vecumu un iemaksu (35 gadi) prasībām. 2012. gadā pirmstermiņa pensionēšanās ir atļauta NDC shēmā līdz 3 gadiem pirms LNPV ar 20 iemaksu gadiem un pensijas apmēru vismaz EUR 1200 mēnesī, ko indeksē ar 5 gadu vidējo rādītāju no nominālā IKP. viii) Minimālo iemaksu prasības, lai varētu saņemt tiesības pensionēties pirms termiņa neatkarīgi no vecuma, kopš 2013. gada tiek indeksētas atbilstoši pārmaiņām paredzamajā dzīves ilgumā, kā paredzēts LNPV.</u></p>

Dalīb valst s	Paredzmais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
LT	13,5/ 18,4	59,9#	62g6m/60	64/63	65/65	n/a	KVAI 2. Pieņemt ierosinātos īstenošanas tiesību aktus par pensiju sistēmas reformu. Lai uzlabotu līdzdalību darba tirgū, likvidēt tos fiskālos faktorus, kas mazina pensijas vai pirmspensijas vecuma cilvēku vēlmi strādāt.	2011. gada reforma gan vīriešiem, gan sievietēm līdz 2060. gadam paaugstina pensionēšanās vecumu līdz 65 gadiem. Sociālās apdrošināšanas iemaksas obligātajā fondētajā pensiju shēmā ir samazinātas no 5,5 % līdz 2 % ar iespēju pēc krīzes tās atkal paaugstināt ar valdības lēmumu.
LU	17,3/ 21,6	58,1/ 57 Δ	65/65	65/65	-	2,2	KVAI 2. Ierosināt un īstenot plašu pensiju reformu, lai nodrošinātu pensiju sistēmas ilgtermiņa noturību, sākot ar pasākumiem, kas palielinās vecāka gadagājuma darba ņēmēju līdzdalību darba tirgū, jo īpaši neatbalstot pirmstermiņa pensionēšanos. Nolūkā paaugstināt reālo pensionēšanās vecumu, varētu apsvērt tādu pasākumus kā saikni starp ar likumu noteikto pensionēšanās vecumu un paredzamo dzīves ilgumu.	Galvenās reformu projekta iezīmes ir ieskicētas nacionālajā reformu programmā. Starp valdību un sociālajiem partneriem norit sagatavošanās diskusijas. Tiks vairāk ierobežotas tiesības saņemt palielinātus pensijas ieguvumus. Saņēmējiem būs jābūt sasniegušiem 60 gadu vecumu (55 gadu vietā) un jābūt spējīgiem pamatot 40 pensiju iemaksu gadus (38 gadu vietā). Atbilstoši paktam "Euro plus" valdība apņemas pabeigt reformu līdz 2011. gada beigām, taču, iespējams, ka šis termiņš netiks ievērots. Ir izveidota un konfidenciāli strādā pensiju darba grupa. Mērķis ir izveidot arī aktivizēšanas plāna vecākiem darba ņēmējiem, tostarp ieteikumus un labās prakses paraugus.

Dalīb valstis	Paredzams dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
LV	13,3/ 18,2	62,7 Δ Δ	62/62	(64,5/64,5)	(65/65)	n/a	<p>Saprašanās memorands.</p> <p>Saskaņā ar saprašanās memoranda formulējumu: LV bija jāgatavo izmaiņas pensiju sistēmā, lai saglabātu pensijas sistēmu trīs līmeņu atbilstību un noturību nākotnē. Šajā kontekstā bija jāpārskata visas īpašās pensiju shēmas un pensionēšanās vecumi.</p> <p>Memoranda otrajā pielikumā noteikts, ka "līdz 2010. gada jūnija beigām ar starptautisko organizāciju tehnisku atbalstu un sadarbībā ar sociālajiem partneriem jāgatavo pensiju sistēmas izmaiņas, kas jāsteno 2011. gadā, lai saglabātu pensijas sistēmu trīs līmeņu atbilstību un noturību nākotnē. Šajā kontekstā jāpārskata visas īpašās pensiju shēmas un pensionēšanās vecumi".</p> <p>Memoranda trešajā pielikumā noteikts, ka "pēc izmaiņu priekšlikumu sagatavošanas pensiju sistēmā līdz 2010. gada jūnija vidum, apspriežoties ar EK un SVF, līdz 2010. gada novembra beigām jāiesniedz parlamentā konkrēti priekšlikumi, kas jāsteno 2011. gadā, lai saglabātu trīs pensiju līmeņu sistēmas atbilstību un noturību nākotnē".</p>	<p>Kopš 2008. jūlija Latvijas varas iestādes 1) 2009. gadā ir iesaldējušas indeksāciju līdz 2013. gada 31. decembrim 2) samazinājušas iemaksu līmeni obligātajā fondētajā pensiju shēmā. Notiek iemaksu līmeņa samazināšana fondētajā pensiju līmenī: 2009. gadā no 8 % līdz 2 %; 2010. gadā no 9 % līdz 2 %; 2011. gadā no 10% līdz 2 %; 2013. gadā un turpmākajos gados no 10 % līdz 6 %.</p> <p>Valdība ir apstiprinājusi un iesniegusi parlamentā izmaiņas pensionēšanās vecumā (vēl jāpieņem tiesību akts). Izmaiņas paredz pensionēšanās vecuma palielināšanos par 6 mēnešiem gadā no 2016. gada līdz tas sasniegs 65 gadus 2021. gadā. Tādēļ ierosinātais, bet ar likumu vēl nenoteiktais pensionēšanās vecums 2020. gadā būs 64,5 gadi (gan vīriešiem, gan sievietēm).</p> <p>Izpildot otrā un trešā papildu saprašanās memoranda nosacījumus, Latvija ir sagatavojusi izmaiņas pensiju sistēmā, lai saglabātu trīs pensiju sistēmas līmeņu atbilstību un noturību nākotnē. Parlamentā iesniegti konkrēti izmaiņu priekšlikumi pensiju sistēmā.</p>

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
MT	18,4/ 21,1	60,3	61/60	63/63	65/65	n/a	KVAI 2. Īstenot pasākumus pensiju sistēmas ilgtspējas nodrošināšanai, piemēram, paātrinot pensionēšanās vecuma pakāpenisku paaugstināšanu un piesaistot to paredzamajam dzīves ilgumam. Papildināt likumā noteikto augstāku pensionēšanās vecumu ar visaptverošu un aktīvu novecošanas stratēģiju, neatbalstīt priekšlaicīgas pensionēšanās shēmas izmantošanu un veicināt privātus pensijas uzkrājumus.	2006. gada reformas rezultātā pensionēšanās vecums abiem dzimumiem tiks palielināts līdz 65 gadiem līdz 2026. gadam, kā arī tiks pagarināts iemaksu periods. Reformas ietekmē mainījās arī pensionēšanās ienākuma aprēķins no trim labākajiem gadiem pēdējos 10 gados uz desmit labākajiem gadiem pēdējos 40 gados. Turklāt cilvēkiem, kas dzimuši pēc 1962. gada 1. janvāra, tika ieviesta garantētā minimālā valsts pensija, kas maksājuma 60 % apmērā no vidējā ienākuma. Pēc 2006. gada reformas maksimālais pensionēšanās ienākums cilvēkiem, kas dzimuši pēc 1962. gada 1. janvāra, attīstās dinamiskāk ar 70 % algas pieauguma indeksāciju un 30 % inflācijas indeksāciju. 2007. gadā tika noteikti stingrāki noteikumi medicīnas pārbaudei, lai saņemtu invaliditātes pensiju, un atbilstoši 2008. gada budžetam pensionāri, maksājot sociālās nodrošināšanas iemaksas, drīkstēja turpināt strādāt bez pensijas samazināšanas. Tika izveidota pensiju darba grupa, lai pārskatītu sākotnēji 2010. gada decembrī parlamentā iesniegtās reformas. Tā sagatavojusi 45 ieteikumus, tostarp skaidras saiknes izveidošana starp pensionēšanās vecumu un paredzamo dzīves ilgumu, papildu izpēti attiecībā uz nosacītu definētu iemaksu pirmā pensiju līmeņa ieviešanu līdz 2013. gadam, otrā pensiju līmeņa ieviešana ar nosacījumu, ka panākta politiska vienprātība un sociālo partneru līdzdalība, kā arī trešā pensiju līmeņa programmas ieviešana.
NL	17,7/ 21	63,9/ 63,1	65/65	65/65 (66/66)	65/65 (67/67)	129,8	KVAI 2. Īstenot pasākumus, lai palielinātu likumā noteikto pensionēšanās vecumu, piesaistot paredzamajam dzīves ilgumam, un atbalstīt šos pasākumus ar citiem pasākumiem, kuru mērķis ir palielināt reālo pensionēšanās vecumu un uzlabot publisko finanšu ilgtērmiņa ilgtspējību. Izstrādāt projektu ilgtērmiņa aprūpes reformai, ņemot vērā iedzīvotāju novecošanu.	2010. gada oktobrī jaunā valdība vienojās paaugstināt ar likumu noteikto pensionēšanās vecumu līdz 66 gadiem 2020. gadā. Pēc nopietnām pārrunām sociālie partneri un valdība 2011. gada septembrī panāca vienošanos, kas paredz papildu pensionēšanās vecuma paaugstināšanu līdz 67 gadiem 2025. gadā un tā piesaisti paredzamajam dzīves ilgumam. Patlaban norit vienošanās iestrādāšana tiesību aktā.

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
PL	15,1/ 19,5	61,4/ 57,5 ##	65/60	65/60 (67/??)	(67/67)	13,5	KVAI 3. Kā plānots, palielināt likumā noteikto pensionēšanās vecumu uniformēto dienestu personālam, turpināt pasākumus, lai palielinātu reālo pensionēšanās vecumu, piemēram, piesaistīt to paredzamajam dzīves ilgumam. Sagatavot grafiku, lai turpinātu uzlabot noteikumus par lauksaimnieku iemaksām sociālā nodrošinājuma fondā (KRUS) nolūkā atspoguļot individuālos ienākumus.	No 2009.gada ir ieviesta pensiju savienošana. Dažu kategoriju darba ņēmējiem tā aizstāj un ierobežo piekļūvi pirmstermiņa aiziešanai pensijā. Tas ir pagaidu risinājums darba ņēmējiem, kas sāka strādāt pirms 1999.gada. Iemaksas garantētu iemaksu (DC) shēmā tika samazinātas no 7,3 % uz 2,3 % no bruto algas 2011. gadā. Atšķirības tika novirzītas uz paaudžu solidaritātes shēmu. Iemaksas tiks pakāpeniski palielinātas, lai sasniegtu 3,5 % 2017. gadā un tam sekojošajos gados. Jaunā pārvēlēta valdība ir ierosinājusi paaugstināt esošo 65/60 gadu (V/S) pensionēšanās vecumu uz 67 gadiem no 2013. gada līdz 2020. gadam (vīriešiem) un 2040. gadam (sievietēm).
PT	17,1/ 20,6	62,9/ 62,3 ##	65/65	65/65	-	13,4	PT Saprašanās memorandā (SM) nav iekļauti precīzi nosacījumi visas pensiju sistēmas reformēšanai (ņemot vērā 2007.gadā veikto reformu). Tomēr tajā iekļauti īpaši nosacījumi attiecībā fiskālās politikas izdevumiem: - "samazināt pensijas virs EUR 1500 atbilstoši progresīvajām likmēm, ko kopš 2011.gada janvāra piemēro algām publiskajā sektorā, nolūkā gūt vismaz EUR 445 miljonu ietaupījumu"; - "atlikt pensijas indeksācijas noteikumus un iesaldēt pensijas, izņemot zemākās pensijas 2012. gadā".	PT 2007. gadā veica vērienīgu pensiju sistēmu reformu, kas stājās spēkā 2007.gadā. Pensionēšanās vecums tika pielāgots 65 gadiem. Galvenajos pasākumos ietilpa novērtēšanas periods, lai segtu visu darba mūžu, pirmstermiņa pensionēšanās neveicināšana, pārejas perioda saīsināšana, ilgtspējības faktora ieviešana, kas automātisko pielāgo ienākumus izmaiņām atlikušajā paredzamajā dzīves ilgumā 65 gadu vecumā.

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
RO	14/ 17,2**	65,5/ 63,2 #	63g4m/5 8g4m	65/60	65/63	n/a	<p>Saprašanās memorands</p> <p>Atbilstoši SM, kas attiecas uz laikposmu no 2009. līdz 2011. gadam, pensiju sistēmai bija izvirzīti šādi nosacījumi. Valdībai jāpabeidz pārskatīto pensiju tiesību aktu projekts, lai i) pakāpeniski tuvotos valsts pensiju indeksācijai attiecībā uz patēriņa cenām un nevis algām, ii) ierobežotu mērogu, kā notiek pensiju palielināšana pēc pašu ieskatiem, iii) pakāpeniski ieviest pensiju iemaksas tādās grupās, uz kurām patlaban neattiecas šādas iemaksas, un iv) pakāpeniski paaugstināt pensionēšanās vecumu 2015. gadā, jo īpaši sievietēm, ņemot vērā paredzamā dzīves ilguma izvērtējumu, nolūkā aizsargāt neaizsargātus pensionārus un sasniegt vidēji 45 % kompensācijas likmi pensionāriem.</p> <p>Atbilstoši esošajam SM, kas paredzēts laikposmam no 2011. līdz 2013. gadam, nosacījumi attiecas uz reformētās pensiju sistēmas ilgtermiņa ilgtspējības nodrošināšanu.</p>	2010. gada decembrī tika pieņemta pensiju reforma. Ar reformu sociālā apdrošināšanas kārtībā tiek integrēta īpaša kārtība, tiek ieviesti īpašo pensiju pārrēķina mehānisms un paaugstināts pensionēšanās vecums līdz 65 gadiem vīriešiem un līdz 63 gadiem sievietēm līdz 2030. gadam. Ir noteikti stingrāki pirmstermiņa pensionēšanās noteikumi un ierobežoti nosacījumi invaliditātes pensijas saņemšanai. Paredzams, ka reformas radīs sistēmai ievērojamus ietaupījumus un samazinās saņēmēju skaitu. Turklāt valdība ir apturējusi juridiskos noteikumus, kas paredzēja iemaksu pieaugumu obligātajā garantētā iemaksu shēmā no 2 % līdz 2,5 % no darba ņēmēja bruto algas 2009. gadā. Plānotais pieaugums tika atjaunots 2010. gadā, lai iemaksu līmenis kādreiz nākotnē sasniegtu 6 % no algas.
SE	18,3/ 21,2	64,7/64	61-67	61-67	-	7,4 (v, y)		2010. gadā tika izlīdzināts automātiskais līdzsvara mehānisms ienākumu pensijas sistēmas pielāgošanas mehānismā tā, lai tas balstītos uz vidējiem 3 gadiem, nevis 1 gadu, kā tas bija iepriekš, lai ekonomiskas lejupslīdes/augšupejas gadījumā izvairītos no straujām izmaiņām pensijās.

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
SI	16,8/ 21	59,8#	63/61	63/61	-	2,6	KVAI 2. Veikt nepieciešamos pasākumus ar mērķi nodrošināt pensiju sistēmas ilgtermiņa ilgtspējību, vienlaikus saglabājot pienācīgas pensijas. Palielināt gados vecāku darba ņēmēju nodarbinātības līmeni, izmantojot vēlāku pensionēšanos un turpinot pilnveidot aktīva darba tirgus politiku un mūžizglītības pasākumus.	Ierosinātā pensiju reforma (tostarp pensionēšanās vecuma izlīdzināšana vīriešiem un sievietēm) tika noraidīta 2011. gada referendumā.
SK	14/ 18	60,4/ 57,5	62/57,5 - 61,5 (atkarībā no bērnu skaita)	62/62	-	4,7 (v)	KVAI 3. Uzlabot publisko finanšu ilgtermiņa ilgtspējību, vēl vairāk pielāgojot pensiju sistēmas paaudžu solidaritātes līmeni, kā arī mainot indeksācijas mehānismu, un īstenot papildu pasākumus, lai paaugstinātu reālo pensionēšanās vecumu, jo īpaši piesaistot pensionēšanās vecumu paredzamajam dzīves ilgumam. Ieviest stimulus pilnībā fondētā pensiju līmeņa dzīvotspējas nodrošināšanai, lai progresētu virzībā uz fiskālu stabilitāti, vienlaicīgi garantējot atbilstīgas pensijas.	Slovākija sniedza darba ņēmējiem iespēju izstāties no fondētās shēmas un atgriezties paaudžu solidaritātes shēmā 2008. gadā, un visi jaunpieņētie darba tirgū var izvēlēties, vai iesaistīties garantētu iemaksu shēmā. 2010. gadā tika apstiprinātas tiesiskas izmaiņas, kurās noteikts, ka darba ienākumu neesamība uzskatāma par iemeslu pirmstermiņa aiziešanai pensijā. 2011. gadā Slovākija pieņēma izmaiņas pilnībā fondētajā pensiju līmenī, atjaunojot uzkrājējiem iespēju ieguldīt augstāka riska vērtspapīros un tādējādi potenciāli piesaistīt lielāku peļņu. Turklāt ar 1.4.2012. kā automātiska izvēle tiks no jauna iesviesta obligāta jauniešu līdzdalība ar iespēju pirmajos divos uzkrājumu gados pamest shēmu.

Dalīb valstis	Paredzamais dzīves ilgums 65 g.v. ⁱ⁾ V/S (2010.)	Aiziešanas vecums no darba tirgus ⁱⁱ⁾ V/S (2009.)	Pensijas vecums V/S ⁱⁱⁱ⁾ (2009.)	Pensijas vecums V/S (2010.) ^{iv)}	Pensionēšanās vecuma palielinājums pēc 2020., V/S ^{v)}	Pensiju fonda aktīvi % no IKP 2009. ^{vi)}	Ar pensijām saistīti konkrētai valstij adresēti ieteikumi (vai atsauces uz saprašanās memorandu)	Jaunākās reformas/komentāri ^{vi)}
UK	18,1/ 20,8**	64,1/ 62	65/60	66/66	68/68	73,0 (z)		Pēdējos gados ir uzlabota piekļuve valsts pamatpensijai, ir veikta tās modernizācija, un darba ņēmēji automātiski jāiesaista darbavietas pensiju shēmā (ar iespēju no tās izstāties) no 2012. gada. Paredzēti tiesību akti ar likumu noteiktā pensionēšanās vecuma posmveidīgai paaugstināšanai no 65 līdz 68 gadiem laikā no 2020. līdz 2046. gadam. Atbilstoši jaunajiem tiesību aktiem, kas stājas spēkā 2012. gada janvārī, ar likumu noteiktais pensionēšanās vecums patlaban abiem dzimumiem tiek izlīdzināts līdz 2018. gadam (iepriekš paredzēts līdz 2020. gadam), un tas pārvirzījies uz priekšu arī ar likumu noteiktā pensionēšanās vecuma paaugstināšanas (no 65–66 gadiem par 5 ½ gadiem) laiku, kas sāksies 2018. gadā. Ir izziņoti priekšlikumi pārtrūnāt attiecīgā paaugstinājuma no 66 uz 67 gadiem termiņus (taču par to vēl nav pieņemti tiesību akti), kā arī tiek apspriestas iespējas palielināt pieaugumu no 67 uz 68 gadiem.

PIEZĪMES

- i) Avots: Eurostat Statistika par iedzīvotājiem - Paredzamais dzīves ilgums pēc vecuma un dzimuma (pēdējo reizi atjaunināts 26.1.2012.)
- ii) Vidējais aiziešanas vecums no darba tirgus, V/S vai slīpināti = kopā (nedalot atsevišķi V/S) Avots: Eurostat
- iii) Ar likumu noteiktais pensionēšanās vecums vispārējā valsts pensiju shēmā, avots MISSOC.
- iv) Ar likumu noteiktais pensionēšanās vecums vispārējā valsts pensiju shēmā pēc tiesību aktu reformu īstenošanas (iekavās - ierosinātie, bet vēl neapstiprinātie). Avots: EPK, SAK un Komisijas dienestu (ECFIN un EMPL) kopīgs starpposma ziņojums par pensijām "Progresu un svarīgākajām problēmām, lai Eiropā panāktu atbilstīgas un noturīgas pensijas", ko zināmu pēc tam notikušu izmaiņu gadījumā Komisija atjauninājusi

- v) Ar likumu noteiktais pensionēšanās vecums vispārējā valsts pensiju shēmā pēc tiesību aktu reformu īstenošanas (iekavās - ierosinātie, bet vēl neapstiprinātie). **Avots: EPK, SAK un Komisijas dienestu (ECFIN un EMPL) kopīgs starpposma ziņojums par pensijām "Progresu un svarīgākajām problēmām, lai Eiropā panāktu atbilstīgas un noturīgas pensijas", ko zināmu pēc tam notikušu izmaiņu gadījumā Komisija atjauninājusi**
- vi) Aktīvi pensiju fondos (% no IKP), 2009. gads. **Avots: ESAO Globālā pensiju statistika.**
- v) 2008.
- w) Tikai autonomie darbinieku pensiju fondi. Papildus šiem plāniem, kopējie aktīvi, ko pārvalda ar darbinieku pensiju apdrošināšanas līgumiem, ir līdz 99,3 % no IKP.
- x) Tikai autonomie darbinieku pensiju fondi. Papildus šiem plāniem, kopējie aktīvi, ko pārvalda ar darbinieku pensiju apdrošināšanas līgumiem, ir līdz 13,3% no IKP 2008. gadā.
- y) Tikai autonomie darbinieku pensiju fondi. Papildus šiem plāniem, kopējie aktīvi, ko pārvalda ar prēmiju pensiju sistēmu, ir līdz 8,9 % no IKP un aktīvi, ko pārvalda ar darbinieku pensiju apdrošināšanas līgumiem, ir līdz 38,9% no IKP 2008. gadā.
- z) ESAO prognoze.
- vi) Sabiedrības nenovēršamas novecošanas, kā arī tās radītās ietekmes uz pensiju sniegšanas noturību priekšā dalībvalstis ir veikušas būtiskas pensiju sistēmu reformas. Nozīmīgs reformu aspekts ir bijusi ciešāka saiknes izveide starp veiktajām iemaksām un izmaksājamiem ieguvumiem. Parasti tas noticis, par ieguvumu aprēķina pamatu ņemot nevis labāko gadu pēdējo izpeļņu, bet izpeļņu visa mūža garumā, kā arī pieprasot konkrētus iemaksu gadus, nevis tikai pensionēšanās vecuma sasniegšanu, palielinot gadu skaitu, kas nepieciešams pilnas pensijas saņemšanai, paaugstinot pensionēšanās vecumu abiem dzimumiem un vienādojot to. Tomēr lielākajā daļā no šīm valstīm valsts pensijas tiesību saņemšanai nepieciešamo gadu skaita palielināšana notiek pakāpeniski ilgākā laikposmā.

* 2008. (Paredzamajam dzīves ilgumam 65 gados)

** 2009. (Paredzamajam dzīves ilgumam 65 gados)

Δ 2003. (Aiziešanas vecums no darba tirgus)

2006. (Aiziešanas vecums no darba tirgus)

2007. (Aiziešanas vecums no darba tirgus)

ΔΔ 2008. (Aiziešanas vecums no darba tirgus)